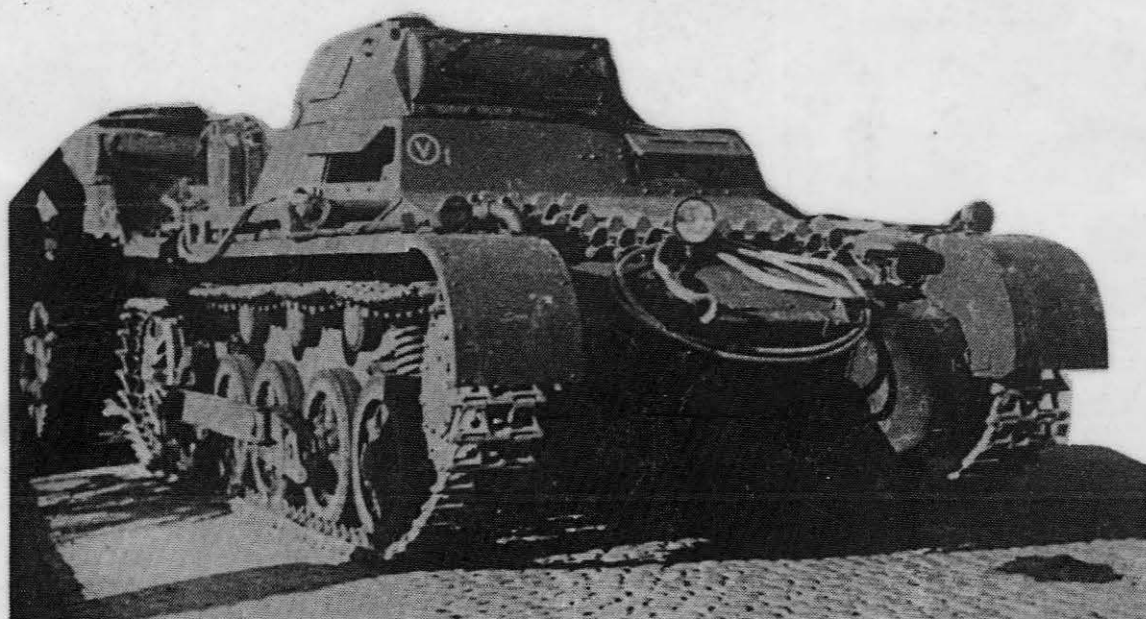




**De militære
begivenheder**

den 9. April 1940



Forord

De militære begivenheder den 9. april 1940

Beretningen om den 9. april er samlet og udgivet af Arbejdsgruppen 9. April, selvejende institution.

Hæftet skal dels give et sammenhængende overblik over de faktiske begivenhedsforløb, dels give nogle konkrete indtryk, hvorledes situationen blev oplevet af dem, der var med.

Hæftet består af fotos, rapporter, personlige beretninger, kort, dokumenter osv. Arbejdsgruppen giver en sammenhængende redegørelse, men indskyder korte beretninger. Den er udarbejdet på basis af personlig kontakt med mange af dem, der var tjenestegørende den 9. april eller som overværede begivenhederne.

Arbejdsgruppen har fremstillet en film på samme grundlag ved hjælp af omfattende rekonstruktioner. Film og hæfte supplerer hinanden.

Hæftet udgives i forbindelse med 50-året for den 9. april, og skal medvirke til en markering af begivenhederne.

Den 9. april har været et forsømt område i forhold til andre sider af besættelsestiden. Man har værnet om de faldnes minde. Dette hæfte skal være med til at markere indsatsen fra dem der satte livet på spil – uden at miste det, men som stod på deres post landet over, og hvadenten de nåede at komme i kamp eller ej.

Indholdsoversigt

Oplæg	2
Den tyske angrebsplan	3
Det danske forsvar	4
Forløbet den 8. april	5
Grænsegendarmeriet	6
Søgård-styrken - Lundtofte	7
Søgård-styrken - Bjergskov og Åbenrå	8
Søgård-styrken - Hokkerup og Sønderhav	9
Søgård-styrken - Gårdby og Bredevad	10
Tønder-styrken - Abild og Sølsted	11
Tønder-styrken - Sølsted og Bredebro	12
Haderslev-styrken	13
Haderslev-styrken - Sønderbro og Sønderborg	14
Oversigtskort - Sønderjylland	15
.....	16
Luftværnsartilleriet	17
Begivenhederne i Jylland og på Fyn	18
Styrkerne ved Fredericia og Vejle	19
Begivenhederne på Sjælland	20
Begivenhederne på Sjælland - oversigtskort	21
Begivenhederne i København	22
Fægtningen ved Amalienborg	23
Flyvetropperne i Værløse	24
Søværnet den 9. april	25
Afslutning og tiden derefter	26
Beslutningen om invasionen i Danmark og Norge	26
Bilag	27

Omslagssider:

Rekonstruktion af maskinkanongruppe originalfoto af tysk kampvogn PZ I. Originalfoto Kompagni på march år?

Den 9. april 1940

Udgivet af arbejdsgruppen 9. april. Forfatter og redigering, Carl Jørgensen. Tryk: PN-tryk, Billund. Udgivet med støtte af statsministeriet. Grundkort: Folio-Legind (copyright).

948.905.3 34

756

1993



Gave fra
forfatteren

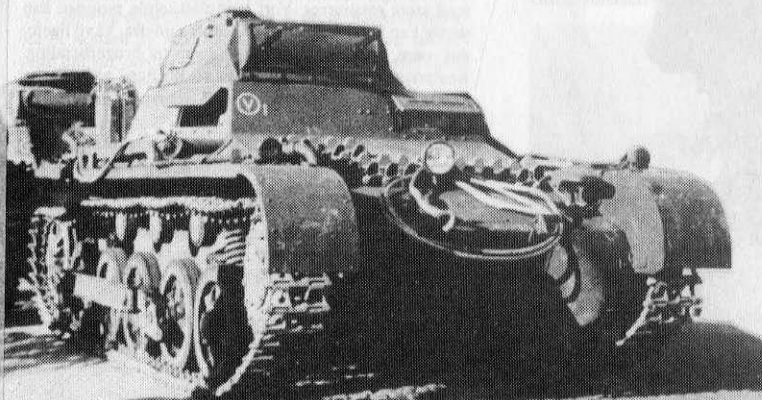
19/10 1993

1990



**De militære
begivenheder den**

9. APRIL 1940



De militære begivenheder den 9. april 1940

Som et led i markeringen af 50-året skal arbejdsgruppen herved tilbyde sit materiale til skoler, biblioteker, museer, arrangører osv. Materialet er et passende supplement til det materiale, der fra anden side tilbydes om selve baggrunden og den efterfølgende besættelsestid.

Tilbuddet omfatter primært et standard-sæt som indeholder:

- Planchesæt med 8 sort/hvide plancher 72 × 104 på karton.
- De behandler hver sit hovedemne.
- Uniformsfigur i fuld størrelse (karton).
- "De militære begivenheder den 9. april". Hæfte med 32 A/4 sider. Det har en side for hvert emne, og hver side har en tekstspalte og en fotospalte. Hertil kort m.m.
- Videofilm om de militære begivenheder. Sort/hvid, ca. 40 min. 1. del indeholder de ret få originaloptagelser på landsplan. 2. del består af nyoptagelser og rekonstruktioner af begivenhederne i Sønderjylland, hvor det kom til en række sammenstød mellem enheder af de lokale garnisoner og de tyske angrebskolonner.

Såvel film som hæfte er anbefalet fra mange sider som nøjternt og informativt. Materialet er iøvrigt velegnet som led i andre arrangementer eller som kærne i udstillinger med lokale indslag.

Større udstillinger og arrangementer. Arbejdsgruppen kan i begrænset omfang medvirke ved større arrangementer og udstillinger, og råder over et stort antal uniformsæt samt et antal køretøjer.

Arbejdsgruppen 9. april blev oprettet for 10 år siden af private med henblik på at varetage de historiske interesser om den 9. april, som var et forsømt område i forhold til den efterfølgende besættelsestid. Den samarbejder snævert med 9. aprilveteranernes nyoprettede kontaktgruppe. Begge grupper er repræsenteret i regeringens 9. april-udvalg, og har modtaget en vis andel af bevillingerne til markering af 50-året. Vi har desuden modtaget støtte udefra.

Hjælp til selvhjælp. Vi er ikke nogen landsorganisation med store ressourcer. Vort landsdækkende program kan derfor kun køre med en vis opbakning udefra. Vi vil ligeledes være nødt til at betinge os en vis brugerbetaling. Kostprisen for vort standardsæt vil nu ligge på omkring 1.000,- kr. og med afgrænset ret til fremvisning af filmen.

Evt. bestillinger bedes sv. givet igennem amtsskolecentraler, kommuner, HJV-distrikter osv. og gerne med oplysning om arrangementer og kontaktpersoner. Taleremner vedr. selve den 9. april gives gennem Veteranernes kontaktgruppe ved Børge Pedersen, tlf. 65 96 41 45.

Interesseorganisationen Værn om Danmark administrerer en bevilling til lokale arrangementer, tlf. 01 22 77 73.

Arbejdsgruppen 9. april's postadresse er: Carstensgade 74, 6270 Tønder, tlf. (priv.) 74 72 40 85.



Søgårdstyrkens enheder ved Bredevad Gårdby og korskro mm.

Søgårdbataljonens 2. kompagnie havde ordre på at besætte en række indfaldsveje i den centrale del af grænseområdet. De fleste steder blev der indsat en maskinkanongruppe sammen med et par cyklistgrupper.

Ved Gårdby syd for Tinglev var sergent S. Olsen sendt ud. Han beretter: Halvdelingen kørte til Gårdby syd for Tinglev. Her satte vi vore våben i stilling og gik igang med at etablere en vejspærring. Kl. 4.45 observerede vi de første flyvemaskiner. Til sidst kom tre jagere strygende lige over hovedet på os, og nedkastede flyveblade.

Et øjeblik efter havde vi de første to panservogne for os. Da de opdagede spærringen, trak de sig skyndsomst tilbage mod vest, uden at vi kunne nå at få skud på dem.

Vi regnede med, at de ville forsøge at komme ind i siden af os fra en vej mod vest. Jeg gav derfor ordre til at skifte stilling. Da vi omtrent lige havde fået kanonen pakket op på sidevognen, kom de næste panservogne. Foran os lå en stor stak møg, som vi ikke kunne skyde over. Vi skubbede kanonen ud til siden, men måtte her skyde igennem et levende hegn på 25 m. afstand. Vi forsøgte alligevel, og den gang regner jeg med, at vi havde træffere, thi panservognene fortrak mod vest. Efter denne skærmydsel trak vi os tilbage ad oksevejen.

Træfningen ved Bredevad

Her var en tilsvarende styrke nået frem for at besætte et centralt vejkrøds, hvor en af de tyske regimenters efter planen skulle passere. Sergent Løvgren fortæller herom:

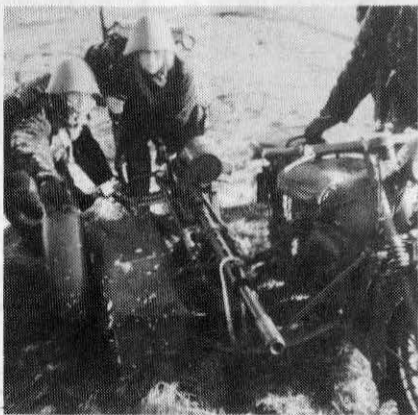
De sidste par kilometer før Bredevad var vi i flyverskjul næsten ustandseligt. Det vrimlede med tyske flyvere, så vi var fæst i Bredevad kl. 6.30. Jeg nåede lige at få min maskinkanon i stilling i en vejgrøft og det tilhørende trefodsgevær i en have overfor, da en tysk panserkolonne dukkede op. Den gjorde holdt, da den så os, og så begyndte de at vifte med nogle hvide flag. Vor kaptajn viftede igen, men mere blev det ikke til.

Et øjeblik efter begyndte den at køre frem. På 400 m. fik den "et skud for boven" (varselskud). Men den standsede ikke. Så fik den to fuldtreffere. Den endte tværs på vejen.

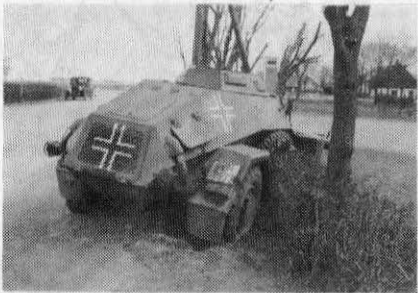
Imens havde fjenden opdaget, hvor trefodsgeværet lå, og i løbet af et øjeblik havde to af deres maskingeværer dræbt skytten og såret hjælperen dødeligt. Den panservogn der var gået på tværs, var i mellemtiden blevet slået væk, og så kom der tre lige efter hinanden.



REK. Cyklister på vej fra Kliplev.



REK. 20 mm. bringes i stilling.



ORG. Anskudt panservogn foran kroen.

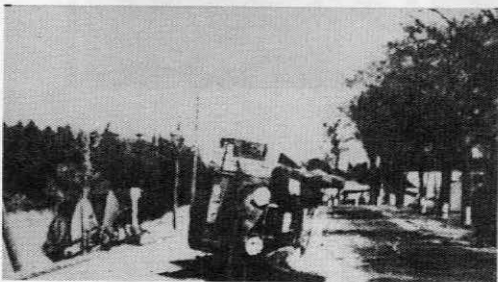
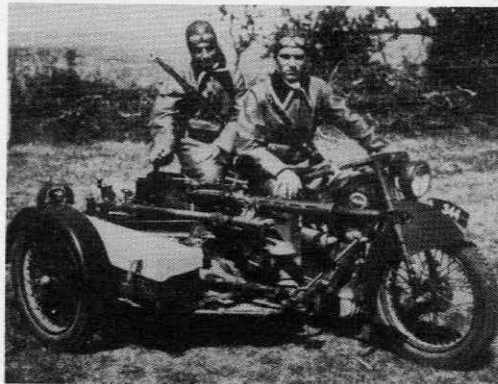


Svære panservogne i Bylderup-Bov.

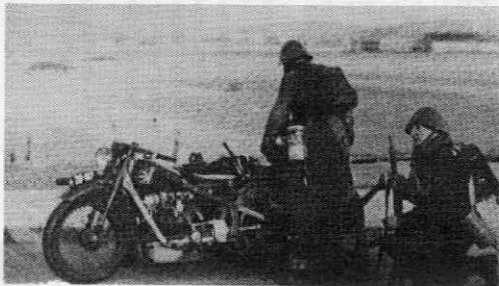
9. APRIL

Eksempel på planche. Sættet omfatter 8 plancher på 70 × 100 cm. Tekster indføjes under billederne. Motivet forinden til venstre bliver hovedmotivet i alle udstillinger.

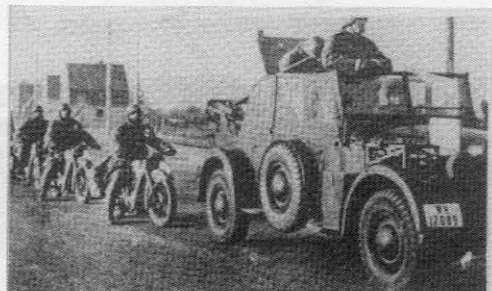
Kort over Søgårdstyrkens indsats ved Lundtofte, Bjergskov, Åbenrå, Høkkerup, Gårdby og Bredevad.



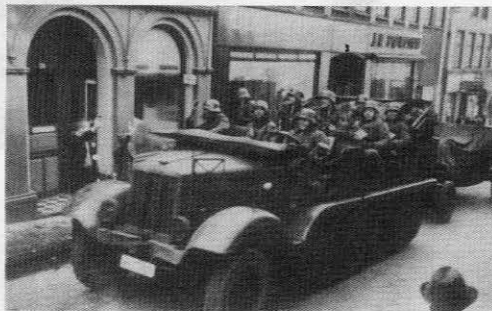
Resterne af vejspærring ved Søgård.



Motorcykelgruppe ved Åbenrå.



Tysk fortrop syd for Åbenrå.



Tyske kampvogne samme sted kort efter.

Det tyske angreb på Danmark og Norge den 9. april 1940

I de grå morgentimer, den 9. april 1940 blev Danmark og Norge invaderet af tyske tropper. Danmark opgav kampen efter nogle timers modstand, Norge fortsatte to måneder endnu. En ny fase i den anden verdenskrig var dermed begyndt. Efter angrebet på Polen et halvt år forud, havde der nemlig hersket relativ ro langs Tysklands grænser. Ved den tysk-franske grænse lå parterne passive overfor hinanden. Det var også første gang, at Tyskland gik ud over de gamle grænser fra før 1914.

Angrebet kom ikke helt uvarslet, men regeringen afviste at mobilisere, selvom de tyske styrker allerede var begyndt at opmarchere til lands og til søs den 8. april. På Sjælland kom de uhindret i land, fordi tropperne ikke måtte rykke ud i tide. Kun i København kom det til en skudveksling med enheder af Livgarden. Hærens flyvetropper blev sat ud af spillet ved et angreb fra luften. I Sønderjylland kom det til egentlige kamp-handlinger, hvor enheder af de lokale garnisoner gennem tre timer søgte at sinke den tyske fremmarch. Kl. 8 morgen blev de sidste kampe bragt til ophør. Militæret forblev intakt, mindre dele helt frem til 1943.

Den anden verdenskrig var på en måde en udløber af den første. Den delte verden i tre lejre, og efterlod Europa med ustabile grænser og et ydmyget Tyskland. I Rusland endte borgerkrigen med Stalinregimet, i Tyskland gled magten 15 år senere over til Hitler. Verden blev delt i en fascistisk/national-socialistisk, en kommunistisk og en borgerlig blok.

De ustabile grænser opstod, fordi en lang række nationer blev udskilt fra de tre gamle kejserriger, Rusland, Tyskland og Østrig, og med ringe hensyntagen til etniske forhold. Store mindretalsgrupper blev adskilt fra deres moderlande. Hitler kom netop til magten ved at kræve områder med tyske mindretal genindlemmet.

Striden om kolonier var en anden hovedårsag. Alle nationaløkonomer var dengang enige om, at de vestlige industrilande havde brug for kolonier til at skaffe sig billige råvarer, afsætning for overskudsproduktion og udvandringsområder til deres "overskudsbefolkning". Tyskland måtte afstå alle sine kolonier efter 1. Verdenskrig. Hitler ville til gengæld skaffe sig "lebensraum" ved at gøre østlandene til en slags kolonier med en andenrangs befolkning.

Englands og Frankrigs garantier til Polen udløste storkrigen i 1939, da Hitler gik til angreb på Polen, iøvrigt til ingen nytte, da de hverken kunne eller ville komme Polen til hjælp. Hitlers hovedmål var Rusland, men han frygtede et engelsk kvælgreb i Nordsøen, og besluttede efter pres fra flåden at sikre sig kontrol med Danmark og Norge. Det var et hasarderet foretagende, fordi England var langt overlegen til søs. Den engelske flåde frygtede dog til gengæld de tyske fly og u-både.

EX. 1
375 16422

Det kongelige Garnisonsbibliotek



000000063150

"Slesvig-Holstein" åbner felttoget mod Polen.

POLITIKEN

Hverdags-Oplog

134 002

Hitlers Svar vil afgøre om England gaar i Krig

Tilbagetrækning af de tyske Tropper, ellers stiller Vestmagterne sig ved Polens Side

Paa tre Fronter trænger den tyske Hær ind i Polen

Den store Krig synes nu uundgaaelig.

Hver Time kan den tragiske Krigstilstand mellem Tyskland og Polen, der i Gaar var en Kendsgerning, udvikle sig til den store Katastrofe, hvor ogsaa Storbritannien og Frankrig er blandt de krigsførende Magter.

Tidligt Fredag Morgen proklamerede Danzig sin Tilslutning til det tyske Rige og samtidig gav Rigskansler Hitler Værnemagten Befaling til „Modaktion“ overfor Polen under Henvisning til en Række polske Grænsekrænkelser af tysk Rigsområde. Polen erklærer, at saadanne Krænkelser ikke har fundet Sted.

I Løbet af Gaardagen udviklede Fjendtlighederne sig fra Kædetrængning af Øst-Polen, og militære Maas i en Række polske Byer blev bombet.

De Oversejere, denne Situation maatte medføre i London og Paris, resulterede i Dagens Løb i Generalmobiliseringer i England og Frankrig og omfattende Sikkerhedsforanstaltninger over hele Europa.

I det britiske Parlament erklærede Premierminister Chamberlain om Aftenen, at den engelske Ambassade i Berlin af den tyske Rigsregering havde krævet tilfredsstillende Garantier for et øjeblikkeligt Ophør af Fjendtlighederne i Polen og Tilbagetrækning af alle tyske Tropper. Frankrig har stillet samme Krav.

Opfyldes det ikke, vil den engelske og franske Regering med alle kræfter opstille sine Forpligtelser overfor Polen.

Hr. Ribbentrop har meldt Henderon, at han maks. forlænger Ambassadens Hævnrede for Hitler.

England gennemfører straks henderon hos Ribbentrop

Værnepligt fra 18.-41. Aar

Premierminister Chamberlains Tale i det historiske Møde i Underhuset, hvor han gør Meddelelse om det britiske Udmeldelse.

Underhuset udtalte Chamberlain: Den britiske Ambassade har i Berlin erklæret, at med mindre der gives tilfredsstillende Forlikninger om, at al Angrebsaktion standses og de tyske Tropper trækker tilbage fra Polen, vil den britiske Regering uden Tøven opfylde sine Forpligtelser. Hvis Stærken er ugenødvendigt, vil den britiske Ambassade forlange at Paa-



Telegram Kl. 7.30 Morgen

Tilbud om Mægling fra Mussolini

Paris, Fredag. Reklamerende Regeringens Meddelelse: Halvofficielt meddeles det, at Frankrig har sagt ja til et Tilbud fra Mussolini om at mægle i den polsk-tyske Konflikt.

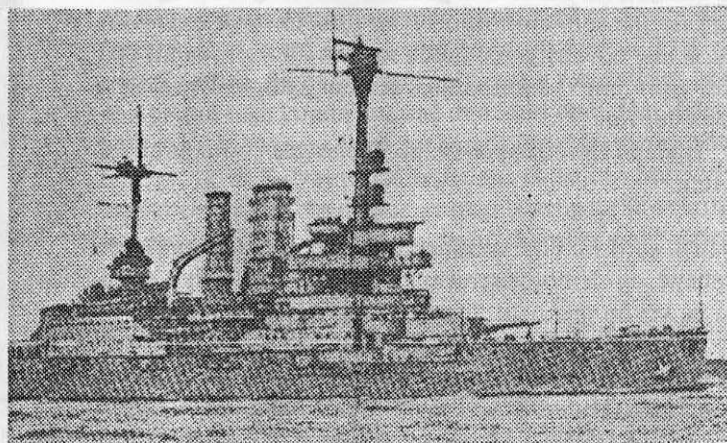
Ekstra-Nr. Tydske Tidende

TIRSDAG DEN 9. APRIL 1940

Tyske Soldater gaaet overdendanske Grænse

Tyske Marinesoldater har besat Middelfart

Aabenraa, 9. April R. B. in i Middelfart Havn, Der blev 22 Tyskesoldater er gaaet over den danske Soldater i Land, og de tilstødende Gade: Grænse, Garnisonen i Sønderborg ryk- blev besat. ker nordpaa. Senere blev mindst et Stykke svær



Den tyske angrebsplan

Den tyske angrebsplan mod Danmark og Norge gik ud på et samtidigt angreb mod nøgleområder over hele linien, fra vor grænse i syd til Narvik i Nordnorge, på én gang. Det skete i kapløb med England og Frankrig, der overvejede et indgreb mod Norge og Narvik.

Tyskland afsatte omkring 8 divisioner på omkring 15.000 mand hver til hele aktionen, herunder tre mod Danmark. Det var ikke stort mere, end Danmark og Norge selv kunne opstille, hvis de indkaldte de hjemsendte årgange. Hver division bestod igen af 3 regimente på omkring 3-4.000 mand hver. Disse fik ofte selvstændige opgaver.

Tyskerne har formentlig skrabt bunden, idet resten af deres hære var bundet i Østeuropa og langs grænsen mod Frankrig. De tyske styrker havde nået deres mål i Nordjylland m.m. var der kun 15 mand tilbage ved hvert grænseovergangssted for at sikre Nordtyskland. Hertil kom mindre bevogtningsstyrker i baglandet.

Det tyske angreb på Jylland skulle udføres af den 170. division, der var forstærket med en kampvognsbataljon, samt den 11. motoriserede skyttebrigade. Angrebet skulle iflg. ordren føres med hensynsløs kraft, da en forsinkelse ville være en katastrofe for den videre kamp i Norge. Jylland med Ålborg Lufthavn var hovedmålet og springbrædt for angrebet mod Norge.

Den 170. division var delvis motoriseret, og skulle angribe med to regimente over Kruså og et over Tønder. Den motoriserede brigade skulle gå over ved Padborg og Pøbersmark og trække i en bue over mod vestkysten. Herfra skulle den i lynkrigstempo indtage Nordjylland og vort baseområde ved Viborg. Målet skulle nås allerede den første dag. Formålet med at følge vestkysten var, at gå udenom vor hovedstyrke, der under opmarch ved Vejle.

Samtidig med angrebet over land, skulle et luftlanderegiment besætte de to lufthavne ved Ålborg. En faldskærmsdeling blev kastet ud for at sikre selve landingen.

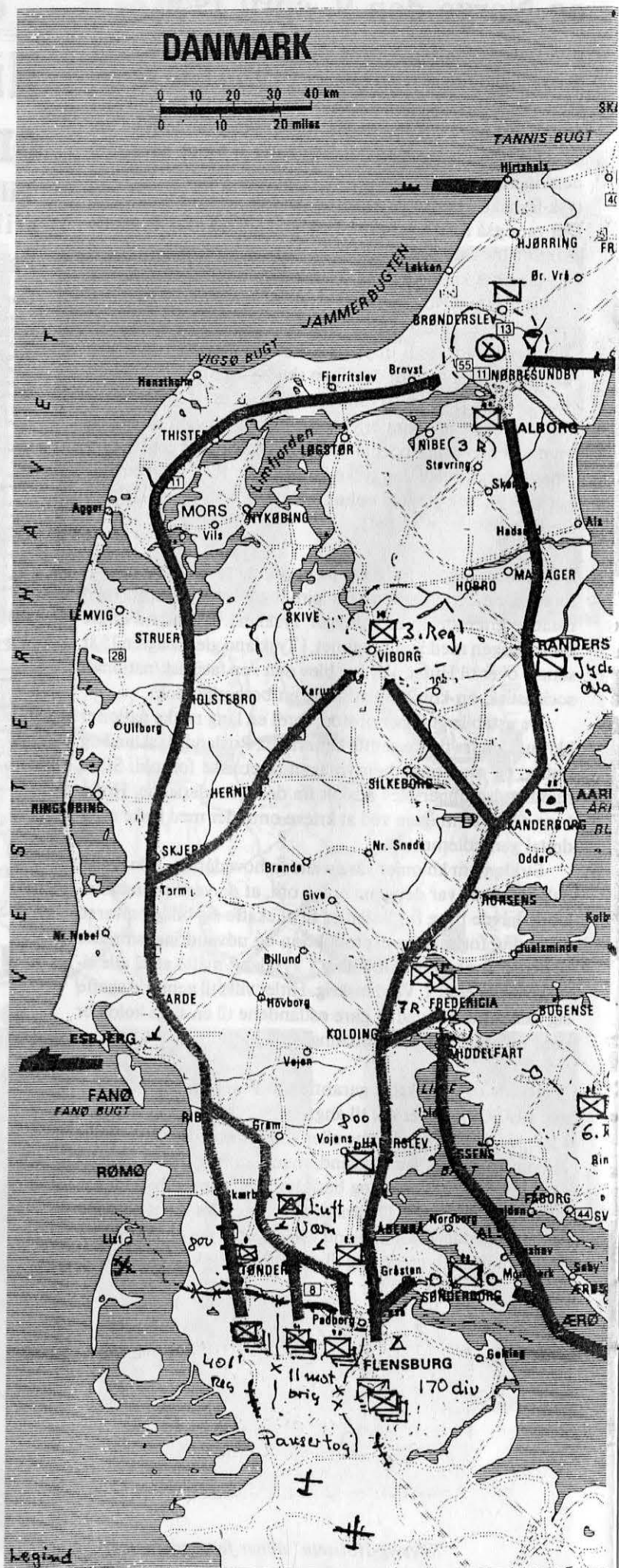
En bataljon på 600 mand gik i land ved Middelfart for at sikre kontrollen med Lillebæltsbroen.

Angrebsplanen for Sjælland gik ud på at landsætte et regiment ved Korsør og et over Gedser med færger og transportskibe. En mindre afdeling skulle indtage Nyborg. Angrebet mod Korsør skulle støttes af det gamle slagskib "Slesvig Holsten". Det løb dog på grund i Storebælt. Begge enheder skulle efter planen rykke mod København, hvor en bataljon var udset til at gå i land ved Langelinie og sikre sig kastellet som brohovede. Hvis København blev forsvaret, skulle hovedstyrken holde sig vest for byen, indtil den blev gjort mør ved luftbombardement ligesom Warszawa 6 måneder før.

Hærens flyvetropper skulle ødelægges ved angreb fra luften.

Den 8. april var landsætningsstyrkerne ved at gå ombord i skibene, og en motoriseret angrebsstyrke på 50 km.'s længde på vej op igennem Slesvig Holsten.

Med hensyn til muligheden for at anløbe vore havne kan henvises til Hitlers overv. på sidste side vedr. Norge: "De er nok blevet fastere i ønsket om at bevare deres neutralitet, men det er usandsynligt, at de vil beslutte sig til at åbne ild tilstrækkeligt hurtigt."



Det danske forsvar

Det danske forsvar bestod af Hæren med to divisioner og Hærens flyvetropper i Værløse, samt Søværnet med flåde, Kystdefensionen og Flådens flyvetropper i Avnø.

Flåden og Kystdefensionen var af en rimelig størrelse, men enheder og anlæg var delvis forældede og meget sårbare overfor det tyske flyvevåben. Vore flyvestyrker havde tilsammen kun omkring 100 ældre maskiner.

Hæren var med sine to divisioner med ialt 8-9 regimenter næsten talmæssig jævnbyrdig med de 9 regimenter, tyskerne indsatte. Vore regimenter havde imidlertid kun en brøkdelen af deres mandskab under våben, resten skulle først indkaldes ved mobilisering. Ved krigens udbrud var der indkaldt 3 ekstraårgange, men de to var blevet hjemsendt igen. Udover 7.000 rekrutter havde Hæren derfor kun omkring 7.000 fuldt uddannede. Rekrutterne lå i hovedsagen i kasernerne, mens de genindkaldte var indkvarteret i landsbyer.

De to årgange var hjemsendt med uniform, men uden våben. Da det trak op til krise, afviste regeringen at indkalde dem, fordi en mobilisering i sig selv er en optrapning i en krisesituation.

Forsvaret i Jylland omfattede omkring 2.000 mand i de Sønderjydske garnisoner, som skulle tage det første stød, og med et tyngdepunkt ved Åbenrå.

Hovedstyrken lå omkring Vejle og Fredericia med godt 2.000 mand. Her skulle den egentlige modstand ydes.

En mindre beredskabsstyrke på 300 mand lå i Vendsyssel som en slags neutralitetsværn vendt mod England m.fl.

I Randers, Viborg og Århus lå der nogle 100 mand hver sted.

På Sjælland var forholdene tilsvarende:

En større beredskabsstyrke lå syd for Køge med omkring 2.000 mand, et lignende antal lå uden for København.

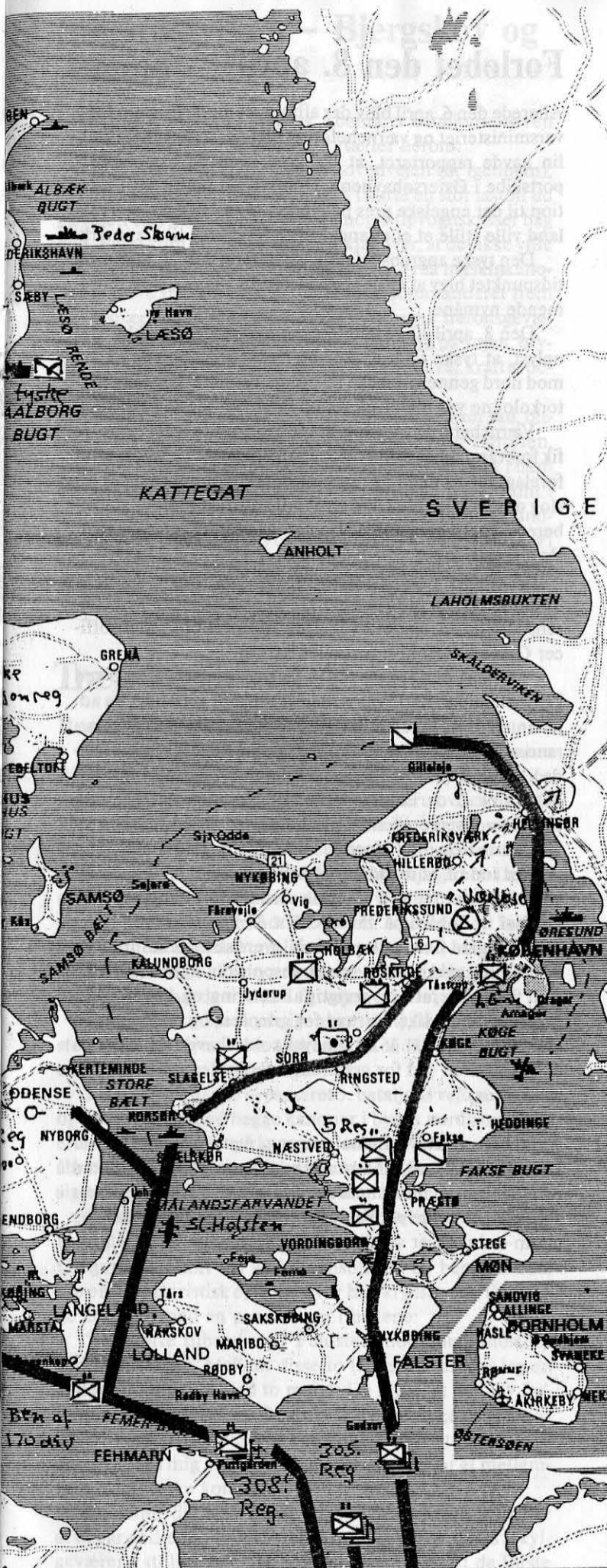
I Slagelse, Holbæk, Ringsted, Roskilde, Næstved og Vordingborg lå der enheder indtil 500 mand hvert sted, samt 200 kornetelever på Kronborg.

I selve København var den få 100 mand, herunder livgardens vagtstyrke. Byen var desuden omgivet af en ring af landbefæstninger og kystforter, men de var delvis forældede og stortset ubemandet. Ubemandet var også Middelgrundsfortet ved København og Masnedsøfortet mellem Sjælland og Falster.

De fleste havne var ikke besat af tropper i fredstid, og regeringens forbud mod at foretage troppeskydninger før den tyske indmarch betød, at tyskerne kunne sætte sig i besiddelse af alle nøglepositioner uden kamp.

I lighed med tiden under Første Verdenskrig var forsvaret til en vis grad formeret med henblik på et neutralitetsforsvar, dvs. at det skulle gøre front mod såvel Tyskland som England, for at den ene part kunne være sikker på, at den anden ikke kunne komme den i forkøbet. Det indebar bl.a. også, at Flådens skibe var spredt i en ring udenom hele landet, og, at luftværnsartilleriet var placeret i Sønderjylland for at modvirke de mange engelske og tyske overflyvninger, hvor der var blevet "tabt" bomber over danske byer.

Vor neutrale status indebar også, at krigsførende landes skibe kunne færdes i danske farvande, uden at vi derfor kunne gribe ind, som f.eks. den 8. april.



Forløbet den 8. april

Allerede den 6. april blev der afholdt et møde mellem forsvarsministeriet og værncheferne, idet gesandtskabet i Berlin havde rapporteret, at tyskerne samlede troppetransportskibe i Østersøhavene. Opmarchen måtte ses i relation til det engelske pres på Norge. Man ventede, at Tyskland ville stille et eller andet ultimativt krav til Danmark.

Den tyske angrebsbefaling var dateret den 21. marts, og tidspunktet blev af Hitler fastsat den 26. marts til førstkomende nymåne.

Den 8. april 10.30 afholdtes et nyt møde. Her blev det oplyst, at tyske flådestyrker og transportskibe var på vej mod nord gennem danske farvande. En 50-60 km. lang motorkolonne var meldt på vej op igennem Slesvig Holsten.

Værncheferne foreslog, at man indkaldte reserveerne og fik forsvaret op på fuld krigsstyrke. Forslaget blev kort efter forelagt for Kongen og regeringsrepræsentanterne, der afsløget ønsket. Der blev dog givet adgang til at indføre alarmberedskab, til gengæld måtte der ikke foretages troppeforrykninger.

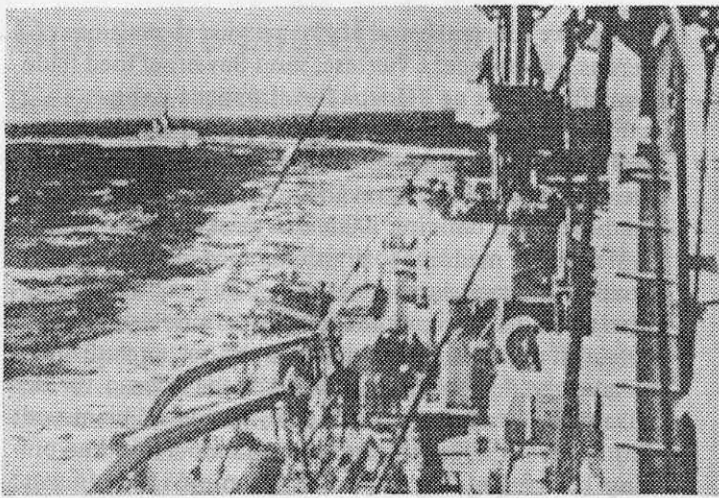
Ved middagstid blev der indført alarmberedskab ved Hærens afdelinger landet over. Den tidligere ordonnansofficer Gregers Bernhoft fortæller herom:

"Mandag den 8.4. havde vi en øvelse, der sluttede ved Dybbøl Banke. Kl. 12 var vi klar til at træde af til hvil, da adjudanten kom løbende fra sin bil med ordren! Prøvealarmering! Kompagniet stiller hurtigst på Søgård. Privat sagde han til officererne: "Vi kalder det prøvealarmering, men det er nok alvor. Englænderne udligger miner ved Norge, og der er observeret en tysk kolonne ved Slesvig ca. 60 km. lang på march mod Nord."

Det lod til, at mandskabet havde forstået, at det var alvor, de viste det ved at cykle den 25 km. lange tur fra Dybbøl til Søgård på 45 min. dvs. 33 km. i timen.

På Søgård fik vi ordre til at udlevere skarp ammunition, forbindingspakker samt konserverportion, ligesom vi officielt fik at vide, at det var rigtig alarmering, og, at den tyske kolonne nu stod 1,5 km. syd for grænsen, og man ventede grænseovergang kl. 16.00 (En tysk soldat havde røbet det på et bilværksted syd for grænsen, hvorfra der straks gik besked til os)."

Angrebet udeblev i første omgang, men hele styrken var klar til at rykke ud. Hen på aftenen fik mandskabet besked på at lægge sig, men al udrustning på nær hjelme og gevær skulle de beholde på. Vagterne blev overalt forstærket, og alarm-ordonanser sendt mod grænsen.



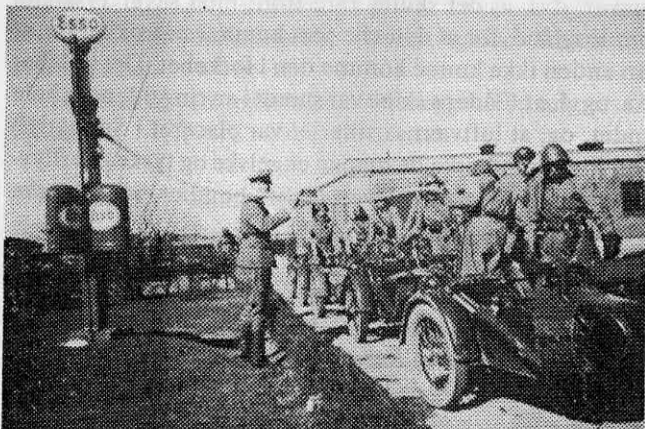
ORG. Tysk invasionsflåde på vej.



REK. Tysk fortrop ved grænsen.



ORG. Kompagni på vej fra skydebanen 1939.



ORG. Motorcykler under klargøring.

Søgårdstyrken - Bjergskov og Åbenrå

I Bjergskov, mellem lejren og Åbenrå er bataljonreserven gået i stilling. MG Jørgensen fortæller herom:

"Vi kørte ud til skoven (som hovedvejen går igennem), her blev kanonerne lagt i stilling. Vi kørte en stor lastbil ud på vejen og væltede den, og lagde nogle tipvognskasser bag den. Først kom en flyver, så var vi klar over, at det ikke ville vare længe, inden der kom kampvogne. Vi så maskinkanonerne blive trukket tilbage, og vi blev kommanderet frem til vejspærringen med vore MC for at hente trefodsgeværer. Men i samme øjeblik, som vi kører ud på vejen, bryder en tank igennem vejspærringen, og vi bliver kraftig beskudt.

Jeg så den første maskine, hvor vor delingsfører sad, blive ramt i sidevognshjulet, hvorved den styrter i grøften, samtidig overhaler en maskine mig. Den bliver ramt i benzintanken og kommer i brand. Min maskine bliver ramt i benzintanken og akkumulatoren, hvorved motoren standser og vi styrter i grøften og bliver slynget ind i skoven. Vi bliver sidenhen afvæbnet og ført ud på vejen, også den kammerat, som havde siddet på mit bagsæde. Han var blevet ramt og havde et frygteligt sår i det ene ben.

Træfningen ved Åbenrå

Herom fortæller sergent Bundgård:

"Da delingen under tilbagetrækningen kørte gennem Bjergskov ved Søgård, blev den beskudt af en tysk flyver, og måtte flere gange søge dækning i grøfterne. Den sårede blev anbragt på en privatvogn og kørt til Åbenrå sygehus (der havde sin egen ambulancevogn). Ved ankomsten til Åbenrå satte vi begge kanoner i stilling i vejstjernen i byens sydkant. Ca. 15 min. senere åbnede vi ilden mod en tysk styrke, der kørte frem ad fjordvejen. Vor ild blev kraftig besvaret. En mælkedreng, der sammen med andre civile stod i nærheden af min ene kanon, blev dræbt af et tysk projektil. Vi havde endda i forvejen advaret de civile.

Da vi ikke kunne skyde igennem de tyske tanks, og selv stod midt på vejen i den tyske ild, så vi ikke anden udvej end at gå tilbage til Haderslev.

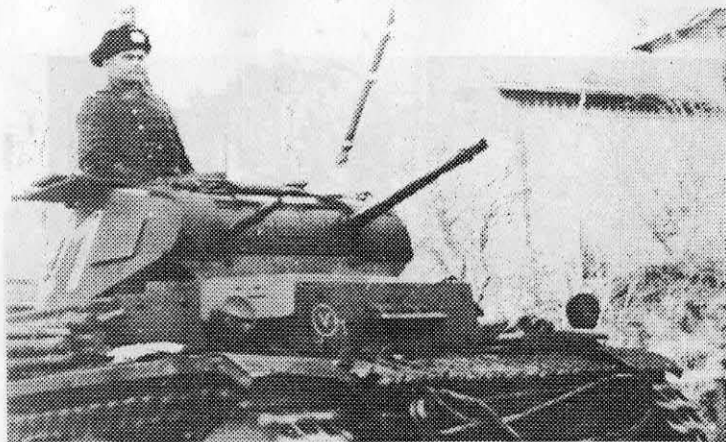
I Haderslev havde vi passeret 3. bataljons vejspærringer og gik i stilling med begge kanoner i byens nordkant. Kort efter sås tyske tanks på kasernepladsen. Vi var parate til at åbne ilden, men kunne ikke komme til, fordi der befandt sig civile biler og mange mennesker imellem os.

Da kampen i Haderslev endte, trak delingen sig tilbage til Vejle.

Gregers Bernhoft var ordonnansofficer og beretter bl.a. om en karakteristisk episode hvor han krydser den fjendtlige kolonne med en panservogn i hælene:

"Jeg kørte tilbage over Feldsted mod Sønderhostrup ved hovedvejen. Mellem disse to landsbyer møder jeg en anden motorcykle med to mand. De råbte, at de blev forfulgt af en panservogn. De fik ordre på at følge mig. Da vi nåede Sønder-Hostrup var bataljonen rykket tilbage, men det lykkedes mig at slippe over vejen, da der var et mellemrum i den tyske kolonne."

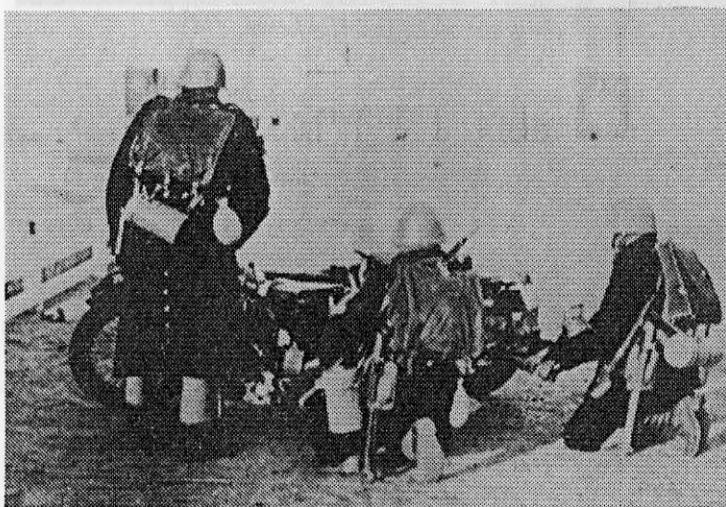
En dame, der bor i huset ved samme vejkryds fortæller at et par andre motorcyklister var ved at bringe deres rekylgeværer i stilling her. Da hendes far fortalte, at de første tyskere allerede var passeret, forsvandt også de skyndsomst ud til siden.



ORG. Tysk kampvogn PZ-II.



ORG. Danske cyklister i Åbenrå.



ORG. Maskinkanon ved Fjordvejen i Åbenrå.



ORG. Tyske kampvogne samme sted lidt senere.



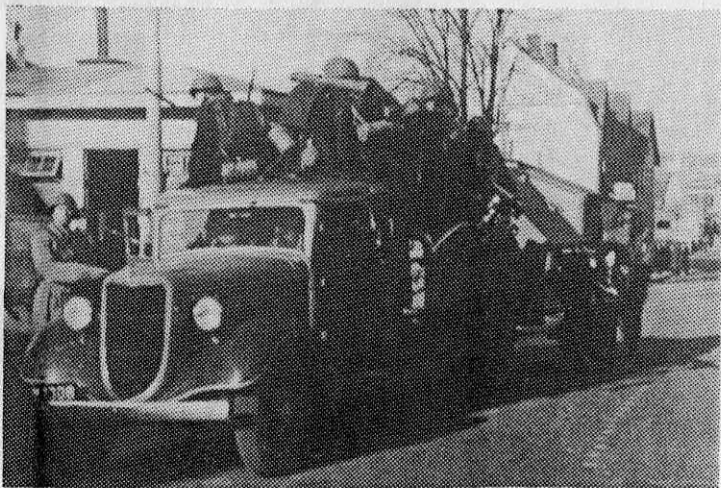
REK. Maskinkanon i Hokkerup.



ORG. Sønderskudt gruppevogn ved Hokkerup.



ORG. Tysk rytterpatulje.



ORG. Styrken fra Sønderhav nået til Sønderborg.

Søgårdstyrken ved Hokkerup og Sønderhav

En deling fra 4. bataljons 2. kompagni og en deling fra Fodfolkspionerernes Afværgekompagni skulle besætte vejen mod Sønderborg ved Hokkerup samt fjordvejen ved Sønderhav. Der blev indsat en maskinkanon og et par lette grupper hvert sted.

Om træfningen ved Hokkerup beretter korporal Frede Jensen:

“Ordren lød: “Ryk ned, besæt korsvejen ved Hokkerup og gør klar til at modtage fjenden.” Kl. 5.15 havde vi indtaget vor stilling. En vejspærring blev lavet af en benzinmotor og en slåmaskine. Vi blev afbrudt af bombemaskiner og jagere, der kom fra syd. Lidt efter begyndte heftig skydning ovre ved Lundtoftebjerg.

Maskinkanonen lå til højre for vejen, trefodsgeværet (og cyklistgrupperne) til venstre for. Selv om der var mange hegn og døde vinkler, måtte der ikke flyttes. Nu var vi færdige til at modtage fjenden. Jeg lagde mærke til mandskabets sindstilstand, og den var god. Kun en enkelt gang viste der sig lidt nervøsitet. Det var, da jagermaskiner angreb os, men det gentog sig ikke.

Klokken 5.30 viste de første fjender sig. De kom på motorcykler og i mandskabsvogne (gruppevogne). De kørte hen til vejspærringen. Først da gav jeg ordre til at åbne ilden. Skuddene ramte, hvor de skulle. Fjenden var overrasket, men søgte så dækning i grøfterne. De biler, der kunne, kørte tilbage, men tre blev holdende.

En kanon (37 m.m. panserværnskanon) blev sat i stilling til at beskyde os, men blev nedkæmpet.

Nu rykkede tyskerne frem i spredt orden (de havde sat et kompagni ind i et angreb på den sydlige flanke) samtidig med, at de forstærkede ilden fra de automatiske våben.

Pludselig faldt der et nedslag ved mine ben. Da jeg vendte mig om, opdagede jeg, at de havde gennemskudt dækkene på vor motorcykel, der ellers stod i dækning. På grund af de døde vinkler og hegn havde tyskerne taget trefodsgeværet, og gik nu løs på cyklisterne omkring os og til sidst kom de til os. Pludselig stod der en oberstløjtnant med maskinpistol og en menig med håndgranat lige bag mig. Jeg sprang op med geværet i hånden, men indså, at vi måtte indstille kampen. Forud havde der været håndgemæng og nærkamp med de andre hold.”

Sønderhav. Styrken ved Fjordvejen kom ikke i kamp. Da den erfarede, at Hokkerupstyrken var nedkæmpet, trak den sig tilbage til Sønderborg. Det foregik med cyklisterne på slæbetov bag motorcyklerne samt på en rekvireret lastvogn. En sydslesviger, der gjorde tjeneste på tysk side fortæller, at deres bataljon til fods var bleven sat i march langs Fjordvejen. Ved ti-tiden blev den beordret tilbage til Flensborg, uden at de to styrker havde været i kontakt med hinanden.

Sønderborg. Her lå der tre kompagnier og en sergentskole. Styrken kom ikke i kamp, men blev overfløjet, da den stod opmarcheret i kasernegården. Maskinerne blev taget under beskydning med trefodsgeværer.

Søgårdstyrkens enheder ved Bredevad, Gårdby og Korsbro m.m.

Søgårdbataljonens 2. kompagnie havde ordre på at besætte en række indfaldsveje i den centrale del af grænseområdet. De fleste steder blev der indsat en maskinkanongruppe sammen med et par cyklistgrupper.

Ved Gårdby syd for Tinglev var sergent S. Olsen sendt ud. Han beretter: Halvdelingen kørte til Gårdby syd for Tinglev. Her satte vi vore våben i stilling og gik igang med at etablere en vejspærring. Kl. 4.45 observerede vi de første flyvemaskiner. Til sidst kom tre jagere strygende lige over hovedet på os, og nedkastede flyveblade.

Et øjeblik efter havde vi de første to panservogne for os. Da de opdagede spærringen, trak de sig skyndsomst tilbage mod vest, uden at vi kunne nå at få skud på dem.

Vi regnede med, at de ville forsøge at komme ind siden af os fra en vej mod vest. Jeg gav derfor ordre til at skifte stilling. Da vi omtrent lige havde fået kanonen pakket op på sidevognen, kom de næste panservogne. Foran os lå en stor stak møg, som vi ikke kunne skyde over. Vi skubbede kanonen ud til siden, men måtte her skyde igennem et levende hegn på 25 m. afstand. Vi forsøgte alligevel, og denne gang regner jeg med, at vi havde træffere, thi panservognene fortrak mod vest. Efter denne skærmydsel trak vi os tilbage ad oksevejen.

Træfningen ved Bredevad

Her var en tilsvarende styrke nået frem for at besætte et centralt vejkryds, hvor en af de tyske regimenter efter planen skulle passere. Sergent Løvgren fortæller herom:

De sidste par kilometer før Bredevad var vi i flyverskjul næsten ustandseligt. Det vrimlede med tyske flyvere, så vi var føst i Bredevad kl. 6.30. Jeg nåede lige at få min maskinkanon i stilling i en vejgrøft og det tilhørende trefodsgevær i en have overfor, da en tysk panserkolonne dukkede op. Den gjorde holdt, da den så os, og så begyndte de at vifte med nogle hvide flag. Vor kaptajn viftede igen, men mere blev det ikke til.

Et øjeblik efter begyndte den at køre frem. På 400 m. fik den "et skud for boven" (varselsskud). Men den standsede ikke. Så fik den to fuldtreffere. Den endte tværs på vejen.

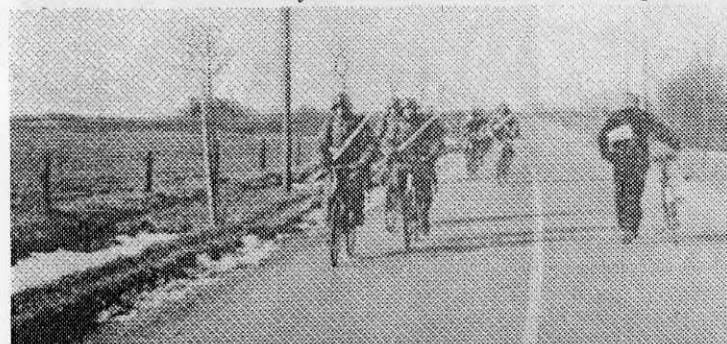
Imens havde fjenden opdaget, hvor trefodsgeværet lå, og i løbet af et øjeblik havde to af deres maskingeværer dræbt skytten og såret hjælperen dødeligt. Den panservogn der var gået på tværs, var i mellemtiden blevet slæbt væk, og så kom der tre lige efter hinanden.

Vi skød - et skud - så gik kanonen i stå, svigtende udkast. Aldrig er en funktioneringsfejl bleven afhjulpet så hurtigt. Vi skyder igen, den første panservogn går i grøften lige over os, den næste får 2 skud, igen svigtende udkast, men nr. 2 har fået nok, den ryger i grøften lige bag nr. 1, men der er stadig en tilbage, vi når lige at få kanonen klar til skud, da den er en halv snes meter fra os. Den fik alt, hvad vi kunne give den, og endte i et vejtræ 50 m. længere henne.

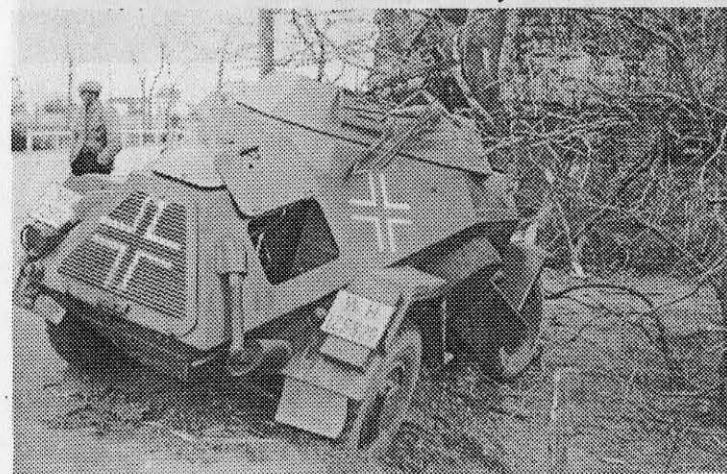
"Nu vil jeg fanden banke mig ha' en smøg!" sagde korporal Larsen og rejste sig op på knæene. "Så kan du få ild af ham derovre", svarede jeg, og pegede på panservognen. Den forsøgte at dreje maskingeværet ned imod os, men måtte opgive på grund af hældningen. Kort efter blev de begge såret af efterfølgende panservogn, og resten af styrken måtte overgive sig, da en mægtig kolonne rykkede frem fra den anden side af.



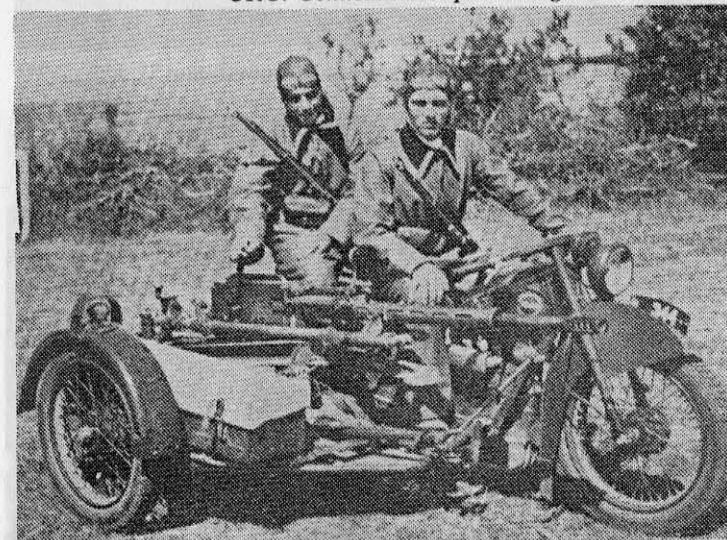
ORG. Tyske kolonner ved Pebersmark-grænsen.



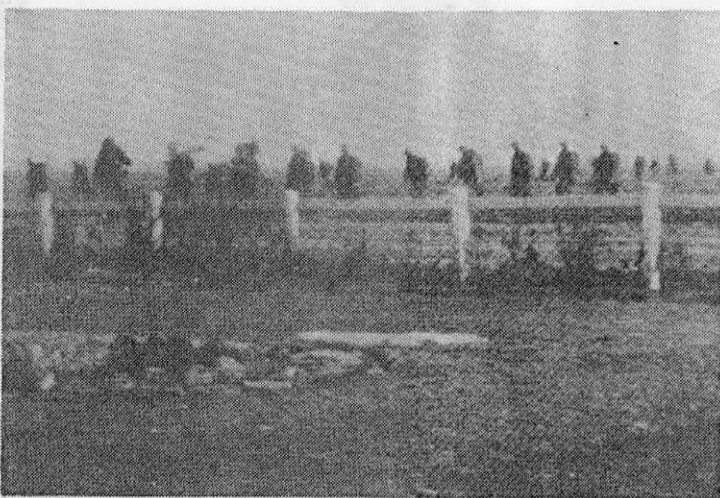
ORG. Danske cyklister ved Hellevad.



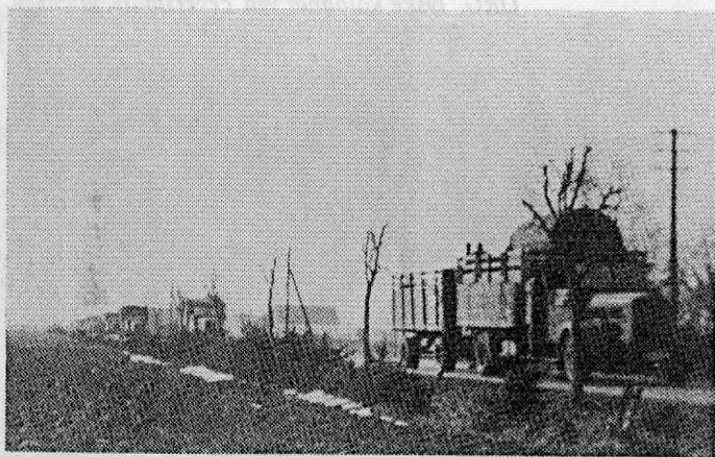
ORG. Gennemhullet panservogn ved Bredevad.



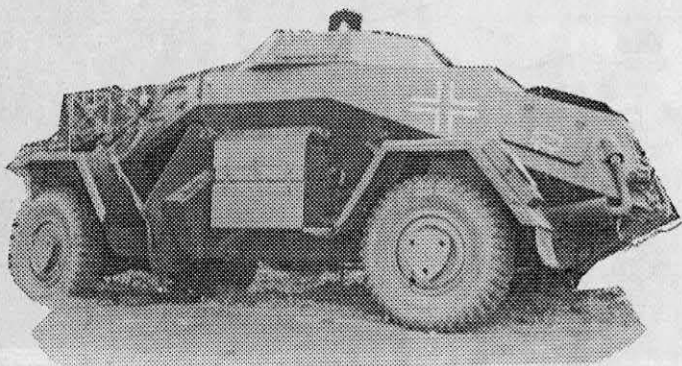
ORG. Maskinkanonhold i køredragter som anvendt ved Bredevad.



ORG. Fodfolkspionerkompagniet på vej mod vejkrydset ved Tyvse.



ORG. Tyske kolonner ved Sølsted.



ORG. Sønderskudt panservogn som den fra Abild.



ORG. Rekylgevær-gruppe i kamplinien i Sønderjylland.

Tønderstyrkens indsats ved Abild, Sølsted og Bredebro

I Tønder lå fodfolkspionerkommandoen med 50 mand fra dets kornet og korporalskole samt 100 mand fra dets 1. bataljon. Tyskerne angreb over Sød og Møllehus med et regiment af 170. Division.

Kasernen ligger kun 7 km. fra grænsen, og de første panservogne holdte allerede foran hovedporten, da enhederne forlod kasernen fra bagsiden og over en nødbro, der var anlagt dagen forud. Skolestyrken fik ordre på at søge ud til hovedvejen og trække sig mod nord under kampføling med fjenden. 3. Kompagni skulle rykke mod nord ad biveje der går parallelt med hovedvejen.

Kompagniet blev overfløjet, og måtte gå ud i spredt orden. Ved vejkrydset i Tyvse gik det i stilling på højde med Sølsted, hvor tyskerne netop var ved at organisere et større angreb. Styrken fik senere besked på, at fjendtlighederne var indstillet. Styrkens fører nægtede at tro på det, og trak styrken ind i flyverskjul i Draved skov.

Befalingsmandeleverne var udstyret med cykler og motorcykler samt to maskinkanoner. Ad markveje nåede styrken ud til hovedvejen ved Abild kort før tyskerne nåede frem. Styrkens leder, Kaptajnløjtnant V.A.H.K. Laursen fortæller herom:

“1. panserværnshalvdeling beordres i stilling i sydkannten af Abild, medens halvdelen af cyklisterne anbringes til flanksikring af kanonen. Resten sendes videre til Sølsted. Man nåede ikke at få etableret en effektiv vejspærring, før tyske motorcyklister og panservogne dukker op. Maskinkanonen åbner ild, og tvinger den forreste kanon til standsning, formentlig ramt. De fjendtlige motorcyklister åbner ilden, og er efterhånden nået ind på 300 m. afstand.”

Da stillingen ikke kunne holdes længere, beordres maskinkanonen og det tilhørende trefodsgevær tilbage til Bredebro, medens cyklisterne også får besked på at frigøre sig. Ved at oprette en vejspærring nord for Abild, lykkedes det herfra motorcyklisterne at hjælpe cyklisterne tilbage.

I Sølsted var det andet maskinkanonhold under kornetelev Bisgård gået i stilling. Alle cyklister var sendt videre. Bisgård beretter herom:

“Så kom fjenden, ca. 500 m. væk kom to kampvogne (De ankom samme morgen til en banegård syd for grænsen. Måske havde man ventet på dem.) – og bagefter nogle motorcyklister. Jeg kommanderede skyd, og det første skud ramte den første vogn, der kørte i grøften og tippede over. Vognen bagved kører frem, men bliver ligeledes ramt. Efter flere træffere bliver den stående i skrå stilling. De store flyvere kom nu igen, og kuglerne begyndte at smelde omkring os. Skærmen på forhjulet blev gennemhullet.

De kom flere gange, og jeg ønskede, at vi havde et maskingevær, de fløj kun 20 m. over hovedet på os. Det blev for hedt. Kaptajnløjtnanten beordrede os tilbage til Bredebro.”

En tysk kaptajn ved 170. division fortæller om forløbet på tysk side ved Sølsted:

“Da vi nåede Sølsted, blev der åbnet ild imod os. Vor modstander havde besat en bakke og indrettet sig godt. Stillingen var godt valgt. Foran var der ingen dækning, og forsvarerne havde et kilometerdybt skudfelt (og maskinkanonen havde en tilsvarende rækkevidde).

Den forreste bataljon udviklede straks et skyttekompagni på begge sider af vejen og trådte an til angreb. Men ilden var så stærk, at det ikke var muligt at trænge frem. Ved hjælp af den sædvanlige taktik, vekslen mellem ild og bevægelse, kunne vi kun langsomt vinde terræn, da den fjendtlige stilling kun bød ringe mål for vor ild. Tyngdepunktet i forsvaret var tilsyneladende en vejspærring tværs over vejen. Der havde fjenden en eller flere maskinkanoner. Disse våben standsede os. En underofficer blev hårdt såret af brystskud.

Regimentskommandøren befaler indsættelse af tunge infanterivåben, og samtidig gav han et kompagni ordre til at omgå den fjendtlige stilling modt vest (øst for Sølsted var eget/dansk kompagni nået frem). Fortroppen blev imens liggende i sin stilling. Man ville undgå unødige tab og afvente begivenhederne. Pludselig angriber to fly den fjendtlige stilling.

Da vi nu rykkede frem, faldt der ingen skud mere. Vi nåede den fjendtlige stilling, men fandt ikke andet end bunker af tomme patronhylstre. Hvis man vil bedømme fægtningen saglig og nøjternt må man sige, at det her lykkedes en lille enhed på måske kun 50 mand at opholde et krigsstærkt regiment på ca. 3.000 mand i næsten en time. Og denne modstand havde sikkert holdt længere, hvis ikke de to fly så uventet havde grebet ind.”

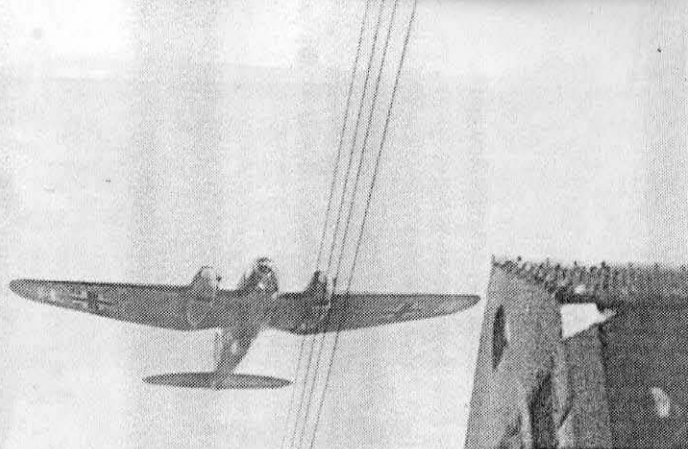
Maskinerne nedkastede også bomber, 14 ialt, men kun to nåede at blive udløst på grund af den lave højde. Tilbagegangen til Bredebro gennemføres uden tab, selvom styrken jages hele vejen af flyverne.

I Bredebro har 1. halvdeling etableret en spærring i byens sydkant, medens Sølsted-styrken skal til at indrette sig i byens nordkant. V.H. Laursen fortæller:

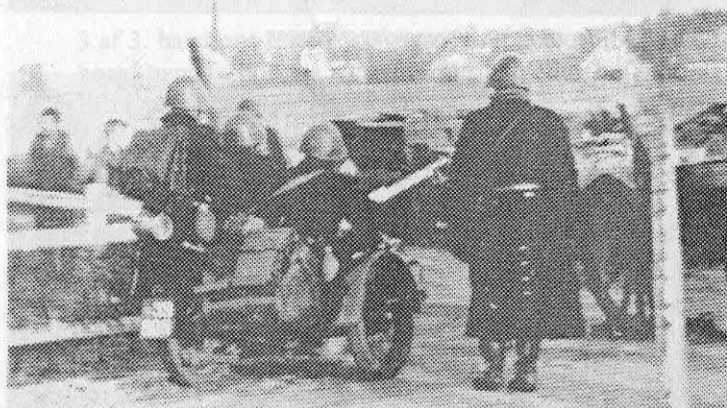
“Vi regner med at kunne holde stillingen bag ved åen, og jeg har sendt sergent Varming på MC mod Løgumkloster, hvor vi havde et luftværnsbatteri. Pludselig dukker der en tysk panservognskolonne op fra denne retning. Først troede jeg, at det var luftværnsbatteriet. Jeg indser al modstand er håbløs under disse forhold, og tager kontakt til den tyske styrkes leder.” I det øjeblik når der besked frem fra Tønder, at Danmark har indstillet al modstand.

I mellemtiden har vor styrke været i kamp i byens sydkant, og de to tyske kolonner begynder nu at beskyde hinanden i den tro, at det er fjenden. Fejlen bliver opdaget i sidste øjeblik.

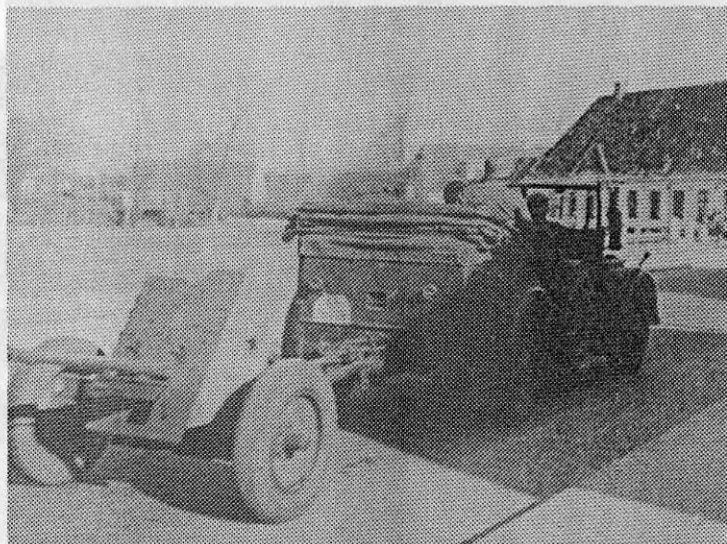
I løbet af dagen vender hele Tønderstyrken hjem til garnisonen.



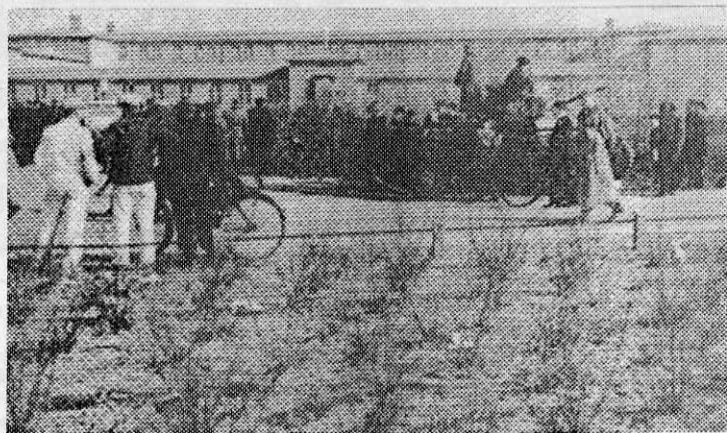
ORG. Heinkel HE 111 over Sønderjylland.



ORG. Danske MC passerer vejspærringen ved Bredebro.



ORG. Tysk 37 mm. kanon af samme type som anvendt ved Bredebro.



ORG. Tyske kampvogne foran Tønder kaserne.

Haderslevstyrkens indsats

Haderslev ligger 50 km. nord for grænsen, med 2. regiments kanonkompagni (37 mm. og 20 mm.) samt regimentets 3. bataljon med et skytskompagni og et let rekylgeværkompagni. Bataljonens øvrige 3 lette kompagnier lå i Sønderborg og nåede ikke frem. Et motoriseret batteri var ligeledes stationeret i byen.

Der blev oprettet en forsvarslinie langs en kanal i byens sydkant. Der blev oprettet vejspærringer ved de to broer, der fører over kanalen. En 37 mm. panserværnskanon blev anbragt foran spærringen. MG 391 Berthelsen fra kanonbesætningen fortæller herom:

“Vi fik ordre til med mandskabstræk at trække kanonen ned til den gamle mølle, og der fik vi ordre til at gøre klar til skud og stille os op på hjørnet af Sønderbro og Hertug Hansgade. I ventetiden var vi oppe og få kaffe hos beboerne.

Kl. 6.00-6.30 kom fjendens flyvere, og så vidste vi, at det snart gik løs. Oppe ved møllen havde de skubbet nogle mergelvogne ud på Sønderbro, så de spærrede gaden. Oppe ved vejspærringen var der sat rekylgeværer og maskinkanoner i stilling, så alt var parat til at modtage fjenden.”

Menig Kaj Holm fortæller videre:

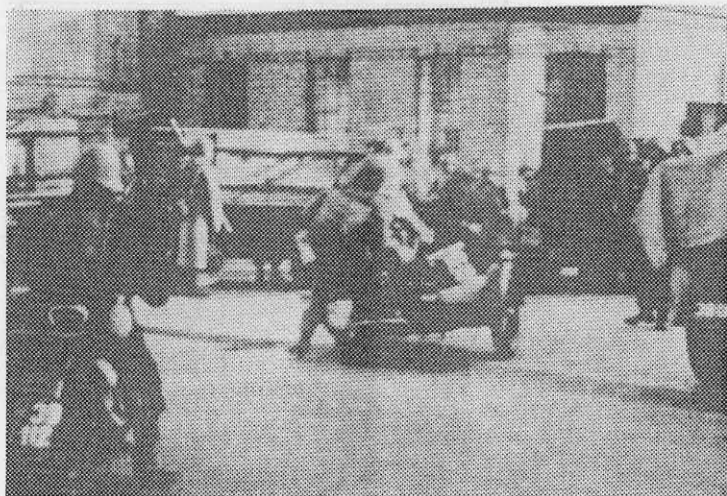
“Nogen kom og fortalte os, at tyskerne var ved Søgård, og snart efter fik vi travlt med at skubbe tipvognene så meget til siden, at de soldater der flygtede tilbage fra Søgård kunne passere.” Også et hold grænsegendarmer kom sydfra på beslaglagte lastbiler. Berthelsen fortæller:

“Og så kom tyskerne. Vi så tanksene komme frem oppe ved Åbenråvejen, og så fløj kuglerne omkring kanonen og igennem skjoldet. Der kørte tre-fire tanks op på siden af hinanden og beskød os. 3 gange skød vi og fik ram på to af dem, så de blev ukampdygtige, og en fik larvekæderne ødelagt.” Kort efter blev 2 mand af besætningen dræbt og de øvrige hårdt såret. En kampvogn kørte kanonen ned.

Kampvognene rettede nu deres angreb mod selve vejspærringen, hvor en skytte blev dræbt. I dette øjeblik indtraf der besked om, at der var indgået våbenstilstand med tyskerne. Kaptajn E. Nielsen fortæller herom:

“Der blev nu fra restauranten (overfor møllen) kaldt på Obersten; Der var ringet fra krigsministeriet, at modstanden skulle ophøre. Vi forsøgte nu at få ilden standset, men tyskerne skød stadig. Så hængte vi et håndklæde på en bagonet, og skydningen ophørte.”

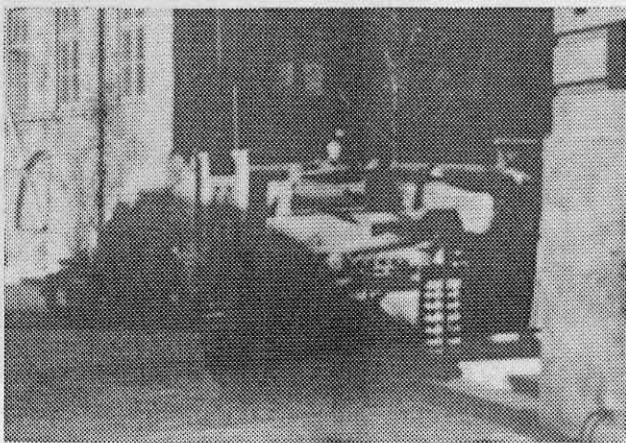
Uden at afvente forhandling, brød de tyske kampvogne igennem og fortsatte op imod kasernen. Vagtmandskabet her havde endnu ikke modtaget besked. Med håndvåben dræbte de føreren på en kampvogn, og ødelagde bæltet på en anden. Den ene kørte ind i en mur, den anden i et træ. Kort efter blev skydningen også indstillet her, efter at endnu en soldat og en civil måtte lade livet. Maskinkanonerne fra grænsen nåede ikke at komme til skud denne gang.



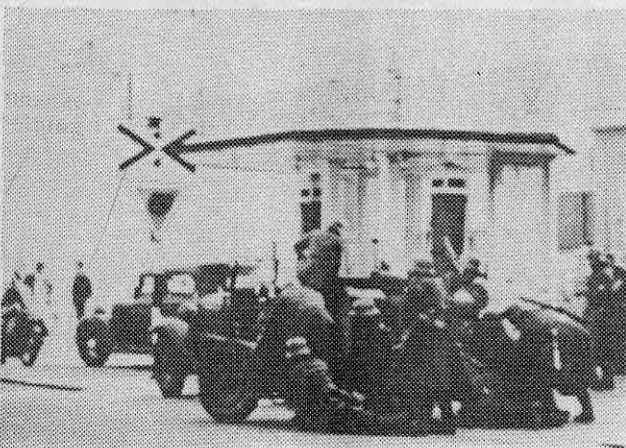
ORG. Søgårdstyrker passerer vejspærringen.



ORG. Kornet Vesterbys 37 mm. kanon.



ORG. Tysk kampvogn ved kasernen.



ORG. Tysk 37 mm. panserværn ved kasernen.

Haderslevstyrken - Sønderbro

Om forløbet ved vejspærringen ved Sønderbro fortæller Menig Kaj Holm:

“Vi nåede snart ned på Sønderbro, hvor vi straks gik igang med at skubbe nogle tipvogne ud på vejen. Jeg blev forsynet med 20 mm. kanonen. Så fik vi kanonen stillet op imellem tipvognene, så vi havde frit skud. Det varede ikke længe, før folk stimlede sammen, og jeg fik ordre på at jage dem væk. De flyttede sig kun et skridt ad gangen.

Det varede ikke længe, før vi fik travlt med at skubbe tipvognene til side, så de soldater, der flygtede fra Søgård, kunne komme tilbage (en råbte: “Tyskerne er lige i roven på os!”). Lidt efter fik vi øje på den første panservogn, og den måtte tilbage, så nu var der gang i sagerne.

Der var stillet en 37 mm. kanon op to huse længere fremme ad gaden, men der var en kampvogn, som kørte op over kanonen og maste den. Det var uhyggeligt, men der var ikke tid til at tænke på det, for nu gjaldt det os. Min sidekammerat blev ramt i armen og i hovedet, så hjelmen fløj af, en korporal og en civil blev også ramt.

Medens vi lå og skød på kampvognene, kom der hele tiden en flyvemaskine over hovedet på os, og vi regnede med, at de smed bomber. Bagefter kom jeg i tanker om, at de jo så havde ødelagt broen, og så kunne de ikke komme over.

Vi skød et kvarters tid, så kom obersten med et hvidt flag, og vi fik ordre på at holde inde med skydningen.” Tilføjelse: Det oplyses, at civile flere steder hjalp med at bjerger de sårede. Flere kan have haft erfaring fra deres tid under Første Verdenskrig.

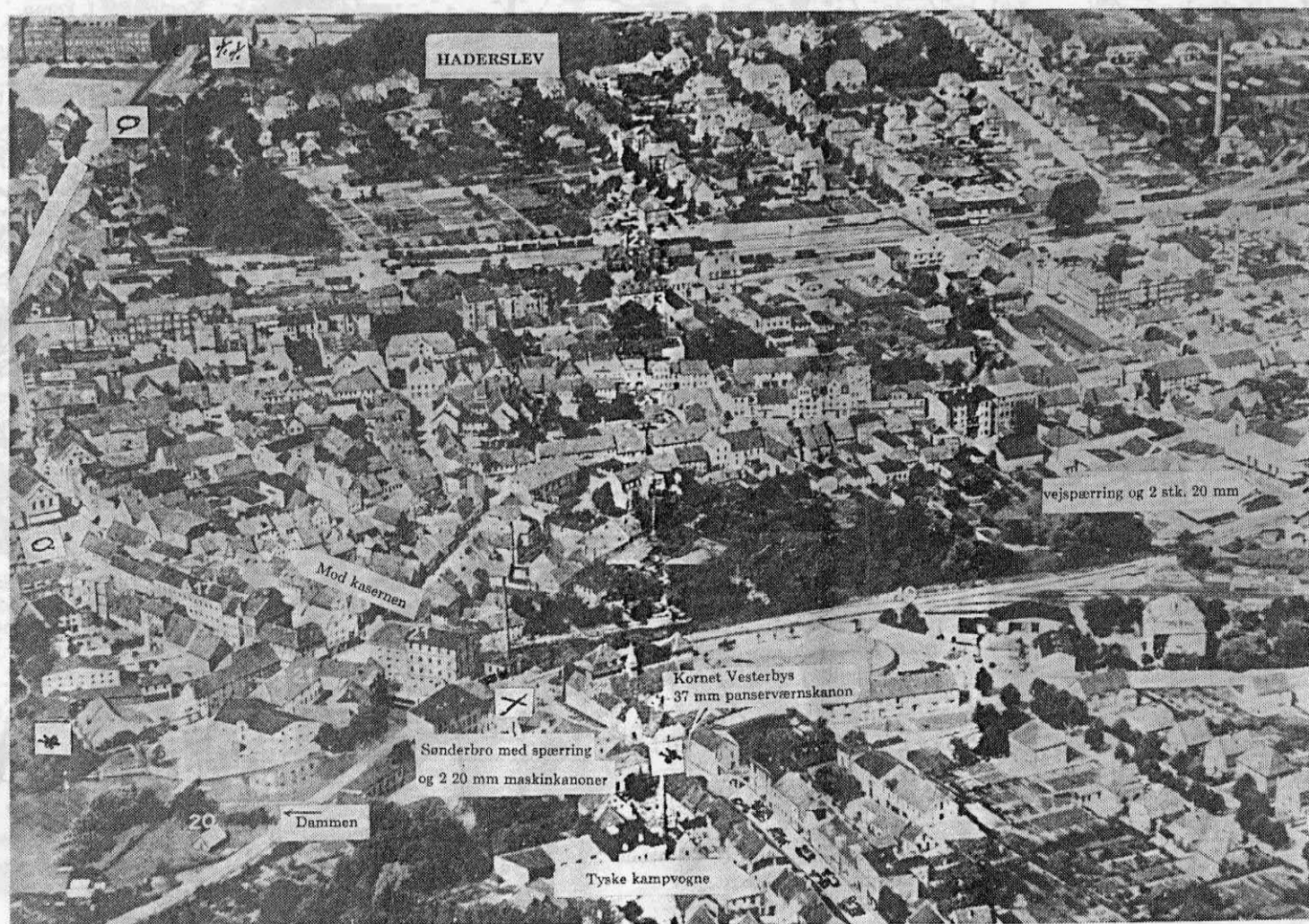


ORG. Sønderborgstyrken på march 1939.

Haderslevstyrkens kompagnier i Sønderborg

3 af 3. bataljons lette rekylgeværkompagnier lå i Sønderborg, hvor fodfolkets sergentskole ligeledes befandt sig. Efter planen skulle hele bataljonen være samlet syd for Åbenrå. På grund af det tyske lynkrigstempo måtte man opgive planen, og Sønderborgstyrken fik ordre på at blive i området. Da hele styrken efter alarmeringen stod opstillet i kasernegården, blev den overfløjet af to tyske maskiner. De blev beskudt af et let luftværnsrekylgevær, men nøjedes med at nedkaste flyveblade.

Garnisonen sendte en forpostdeling til området foran Dybbøl, og en anden deling blev sendt mod færgehavnen Mommark, hvor en tysk minestryger havde sat en mindre styrke marinesoldater i land.



Nur für den Dienstgebrauch!

Ausweichstrassen

Dänemark 1:200.000

Tysk originalkort
- alternative ruter.

Danske styrker på indsats-
stederne

Bredebro
Abildstyrken
Sølstedstyrken

Sølsted - ca. 20 mand
1 20 mm gruppe
2 cyklistgrupper af fodf.pi. BM-
skole

Tyvekrydset - ca. 100 mand
4 delinger
3. komp. af I Fodf.pi.batl.

Tønder
Chef, fodf.pi.
1 vagthold af 4. komp.

Grænsegendarmeriet
350 mand, ej kamptropper
- 3 distrikter med 15 afsnit.
Fremskudt alarmerings- og
forpostlinie.
Visse sprængningsopgaver
på tænkt anvendelse felst-
gendarmeni.

Bemærkninger:
Enhederne har været blandet
stærkt imellem hinanden. Der-
for den detaljerede opregning.

Luftværnsartilleriet
Røde Kro - ca. 100 mand.
2 stk. 75 mm luftværnskanoner
3 stk. 20 mm luftværnskanoner
1 stk. lyskastergruppe

Løgumkloster - ca. 100 mand
3 stk. 75 mm luftværnskanoner
3 stk. 20 mm luftværnskanoner
1 stk. lyskastergruppe

Eshbjerg/Sædding - ca. 100
mand
3 stk. 75 mm luftværnskanoner
3 stk. 20 mm luftværnskanoner
1 stk. lyskastergruppe

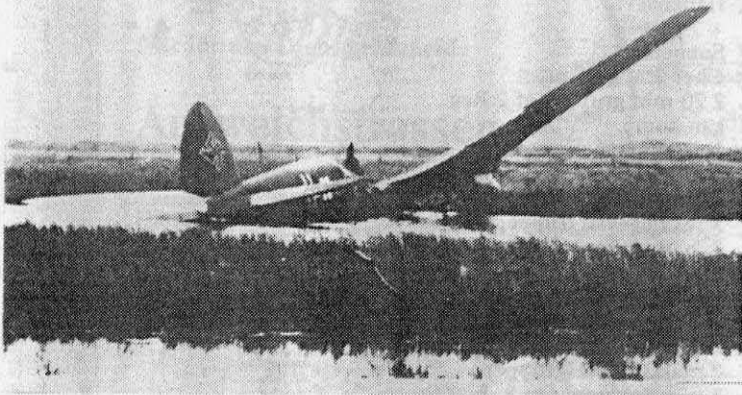
Ravsted - ca. 30 mand
1 20 mm gruppe MC
2 cyklistgrupper af 4. bat./MC-
komp. og 1. komp.

Bredevad - ca. 40 mand
Komp.chef 1. komp.
1 20 mm gruppe MC
1 trefodsgruppe MC af 4. bat./
1. komp.
2 cyklistgrupper af 4. bat./
1. komp.

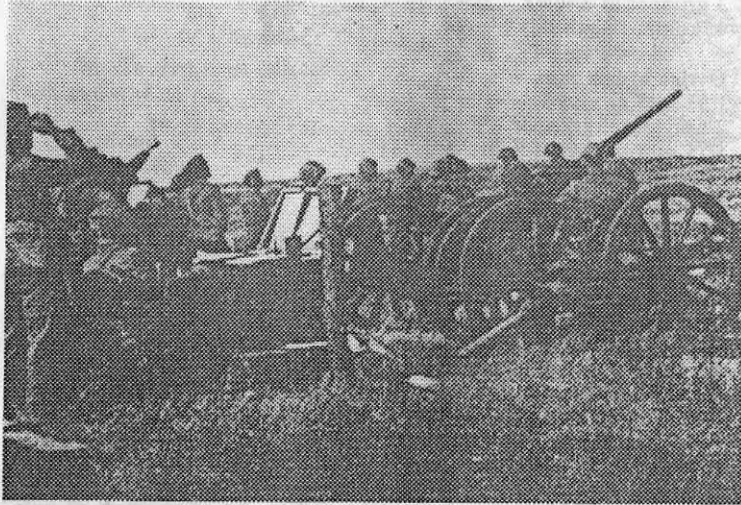
Gårdby - 8
1 20 mm gr
1 trefodsgr
MC-komp

11. Schützen-Brigade (mot.) (Oberst Angern)
Wehrkreis III (Berlin)
Schützen-Regiment (mot.) 110
Schützen-Regiment (mot.) 111

Luftværnsartilleriet i Syd- og Sønderjylland



ORG. Tysk maskine nødlandet i Sønderjylland.



ORG. Dansk 75 mm. luftværnsbatteri.



ORG. 75 mm. luftværnskanoner.

Som led i vort neutralitetsværn var der placeret tre luftværnsbatterier i hhv. Esbjerg, Løgumkloster og Rødekro ved Åbenrå. De hørte til 14. artilleriafdeling, og bestod hver af 2-3 75 mm. kanoner og et par 20 mm. maskinkanoner. De var der angiveligt på tyske krav og skulle hindre engelske fly at gå ind over dansk område for at omgå det tyske luftforsvar. Vinteren forud havde engelske bombemaskiner ved uheld flere gange kastet bomber over byer i området. Ordningen indebar til gengæld, at København lå blottet, da tyskerne sidenhen truede Danmark til at indgå en våbenstilstandsftale, hvis vi ville undgå et luftbombardement i lighed med Warszawa året før.

Sergent S.A. Hansen fortæller om afdelingens 3. batteri, der lå ved Femhøje ved Esbjerg:

"Kl. var næsten kvart i fem, da vi vågnede ved skud fra batteriet. Vi var efterhånden dog så vant til, at der blev affyret varselsskud fra batteriet (mod fremmede fly) så vi var ligeglade med det, for det var kun løse skud.

Men nu fik kanonerne en anden klang, for pludselig drøned tre skud lige efter hinanden. Vi var klar over, at det var alvor. I løbet af få sekunder var vi uden for.

Nogle tyske maskiner forsøgte at lande, men de blev forhindret af ilden fra batteriet.

Jagerne skilte sig ud fra de øvrige fly og gik så lavt, at vore topfine 75 mm. kanoner måtte stå tavse og se til. Nu ventede vi til gengæld på at lade den danske 20 mm. maskinkanon synge sin fanfare. Da kaptajnens ordre kom, stod en punkteret linie af lyssporprojektiler op imod de intetanende flyvere, der straks vendte om. Forinden havde en af dem affyret sine maskingeværer mod batteriet, dog uden at ramme nogen. Det hele har nok varet 25 minutter, men så kom ordren til, at der ikke måtte gøres modstand længere.

Løgumklosterbatteriet blev overfløjet af en tysk jager kvart over fem. Den blev beskudt af kanonen og forsvandt. Batterichefen ringede, om at standse skydningen. En tysk bombemaskine blev beskudt, da batteriet følte sig truet af den. De 20 mm. lyssporprojektiler forsvandt ind i maskinen, der forsvandt bag en bakke. Den måtte angiveligt nødlande ved Skærbæk."

Batteriet ved Rødekro kom ikke til skud. To maskinkanoner blev anbragt som panserværn ved en sydgående vej.

Under de nævnte begivenheder fik alle tre batterier ordre på at pakke op og køre til området ved Vejle. Neutralitetsopgaven var løst. Tilbagetrækningen blev gennemført uden tab. Selvom den blev generet af de tyske maskiner.

Begivenhederne på Fyn og i Jylland

De to lufthavne ved Ålborg var tyskernes hovedmål i Jylland. De skulle tjene som springbrædt for den videre indsats i Norge. Den tyske angrebsplan lød iøvrigt på følgende:

"Den 170. Division, provisorisk motoriseret, angriber ved Kruså og Sæd/Tønder. Den når den første dag en linie over ...???... Divisionen undsætter den bataljon, der går i land ved Lillebæltsbroen.

Den 11. motoriserede brigade overskrider grænsen ved Padborg og Pebersmark/Rens og trækker herfra over Toftlund til hovedvej 11 og videre nordpå med Ålborg og (det formodede baseområde) Viborg som mål. Formålet med denne rute er, at omgå den modstand der kan ventes i området ved Vejle."

Et luftlanderegiment skulle besætte Ålborg Lufthavn.

På dansk side befandt der sig de 2.000 mand i Sønderjylland, som skulle tage det første stød. Ved Vejle befandt der sig en beredskabsstyrke af samme størrelse, indkvarteret i området. En mindre beredskabsstyrke befandt sig ved Brønderslev nord for Ålborg, og tænkt som neutralitetsværn med front mod England. Der befandt sig desuden mindre garnisoner og rekrutstyrker i Viborg, Randers og Århus, samt i Fredericia. I Odense lå enheder af 6. regiment, en bataljon var afgivet til Søgårdlejren.

Angrebet over grænsen forløb planmæssigt, selv om den hårde modstand nok har overrasket tyskerne. Da ordren om at indstille kampen indtraf, var modstanden i Haderslev endnu brudt.

På Fyn havde tyskerne landsat et kompagni ved Nyborg, og en bataljon ved Middelfart og Snoghøj, hvor man sikrede sig begge sider af Lillebæltsbroen. Begge styrker var bleven landsat fra mindre transport- og krigsfartøjer. Begge havne var ubesat, fordi der ikke måtte foretages forskydninger af tropper forud.

Garnisonen i Odense bestod af styrker svarende til to bataljoner, den ene var rekrutter. Rekrutternes blev beordret til forsvar af kasernen, den anden enhed blev holdt i beredskab med henblik på indsættelse mod et af landgangsstederne. Kl. 6.40 afgik der motorcykelpatruljer på hhv. 7 og 5 maskiner mod Middelfart og Nyborg. Kl. 7.00 indgår besked om våbenstilstand.

Ålborgs to lufthavne nord for Limfjorden blev besat af et luftlanderegiment. En faldskærmsdeling havde forud sikret pladsen. Den blev omgående indrettet som tysk base, og JU 52 transportmaskiner begyndte at indflyve benzin. En afdeling tomotorede jagere, Zerstore ME 110 blev forlagt til pladsen. En fodfolksstyrke blev sat i march mod Ålborg.

Esbjerg blev invaderet fra søsiden af to mindre krigsfartøjer, og et motorcyklistkompagni og et luftværnsbatteri var på march for at sikre byen mod indgreb fra engelsk side. Et dansk luftværnsbatteri udenfor byen tog de tyske maskiner under beskyddning, der kom indenfor rækkevidde.

Overalt i Jylland og på Fyn blev de danske tropper alarmeret, og de fleste steder rykkede de ud. Det var i hovedsagen kun i Sønderjylland, det kom til kamp, men alle måtte de opleve dagens alvor, og mange måtte i flyverskjul.



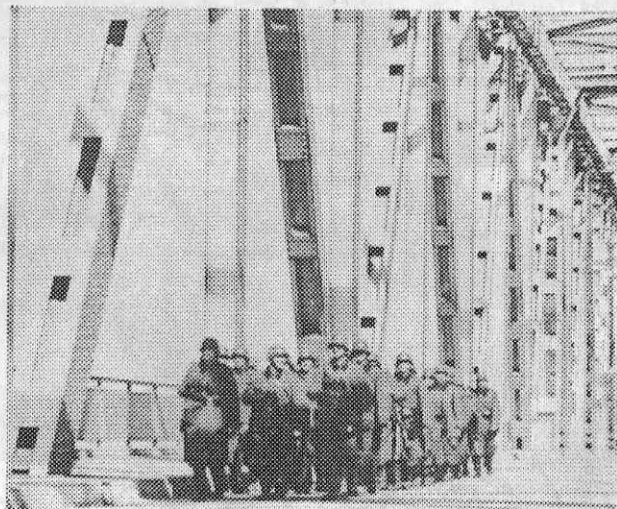
ORG. Tyske bjergtropper på vej til Norge.



ORG. Luftlandetropper på vej mod Ålborg.



ORG. Kampvogne holder rast i Horsens.



ORG. På vej over Lillebæltsbroen.



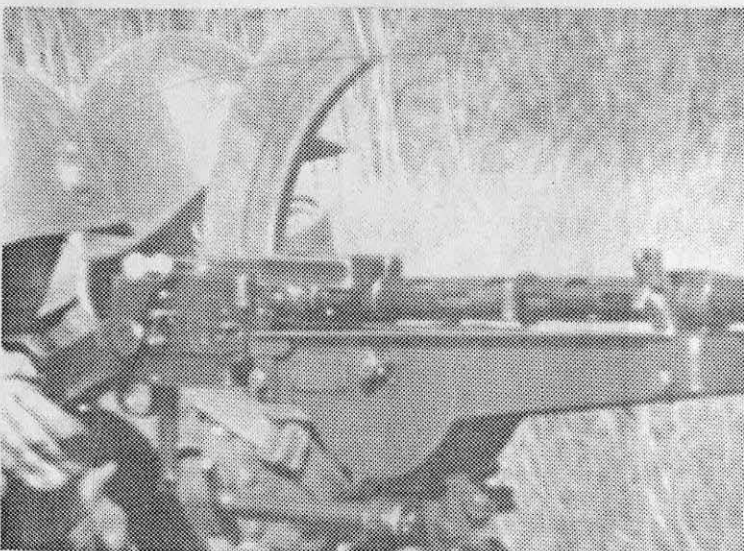
ORG. Danske maskinkanoner med hestetræk 1941.



ORG. Hestekærrer motortransporteres 1941.



ORG. 37 mm. panserværnskanoner med hestetræk 1941.



ORG. 8 mm. rekylgevær i tung affutage.

Begivenhederne ved Fredericia og Vejle

Vejlegruppen, også kaldet Oberst Hansens kommando, var den troppesamling, der i området ved Vejle skulle yde en egentlig modstand. Den bestod af to genindkaldte/uddannede bataljoner ved hhv. Skærup og Børkop syd for Vejle, samt en rekrutbataljon i Fredericia. Hertil nogle batterier og et panserværnskompagni.

Forløbet her viser, at man også her hurtigt kom på plads, da klokken slog. Tre steder blev der åbnet ild, en gang i syd-kanten af Fredericia mod en tysk fortrop, og to gange mod tyske fly.

Styrkerne blev alarmeret ved femtiden, og omkring 5.40 fik de ordre om at afmarchere til deres påtænkte indsatsområde nord for Vejle.

Alle tre bataljoner (på hver 5-600 mand) afmarcherede til fods med deres hestekærrer med tunge våben og med deres maskingeværer som primitiv luftbeskyttelse. Fremrykningen skete feltmæssig, dvs. med flyvemarchdybde mellem de enkelte delinger og med forspids og bagspids (sikringsled).

13. bataljon åbnede ild mod 6 tyske maskiner ved Skærup, og 2. bataljon fordrev to tyske maskiner med de luftværnsrekylgeværer, der skulle sikre overgangen over broen ved Mølholm syd for Vejle.

Regimentets cyklistdeling blev beordret i stilling i Vejles sydkant.

Kl. 8.45 kom udsendte befalingsmodtagere tilbage fra Regimentshovedkvarteret ved St. Grunnet med divisionsordre om, at der ikke længere måtte gøres modstand. Kl. 10.00 afmarcherer enhederne til deres gamle kvarterer.

I Fredericia var et Rekrutkompagni bleven sendt ned til havnen. Under udrykningen gav civile personer oplysning om, at tyske tropper var under march mod byen. Kompagniet blev sat ind på at spærre strandvejen og holde havnen under observation (der var tyske skibe i farvandet).

Kl. 6.30 sås en tysk styrke på 20 mand under fremrykning i sluttet orden ad strandvejen mod byen (en fortrop). På bataljonschefens ordre blev der givet varselsskud med rekylgevær, hvorefter den tyske styrke formerede spredt orden og forsvandt bag vejsvinget. I tiden 6.30-7.00 beordredes forskellige grupper i stilling og vejspærringer etableredes. Kl. 7.20 kom politimesteren med orden om ikke at gøre modstand.

Kl. 10.00 krævede en tysk kaptajn fri gennemmarch for sine tropper og anførte, at hans styrke var fortrop for en større enhed. Da Danmark reelt havde opgivet modstanden på det tidspunkt resulterede det i at kompagniet trak sig tilbage til kasernen.

Oversigt over danske styrker

Regimenterne er ikke fuldtallige. Rådige styrker er angivet.

Brønderslev – 3 kompagnier af 9. bataljon, 300 mand.

Viborg – 3 kompagnier af 3. regiment, ca. 400 mand.

Randers – 2 ryttereskadroner af Jyske Dragonregiment, ca. 250 mand.

Århus – 3 batterier af 3. feltartilleriregiment, 3 rekrutbatterier ?, 1 cyklisteskadron, 1 motoreskadron af Jyske Dragonregiment.

Veile – 4 kompagnier af 12. bataljon, 4 kompagnier af 13. bataljon, 3 batterier af 3. feltartilleri regiment.

Fredericia – 4 rekrutkompagnier af 2. bataljon m.m., korporalskole.

Syd- og Sønderjylland – 3 luftværnsbatterier af 14. artilleri-afdeling.

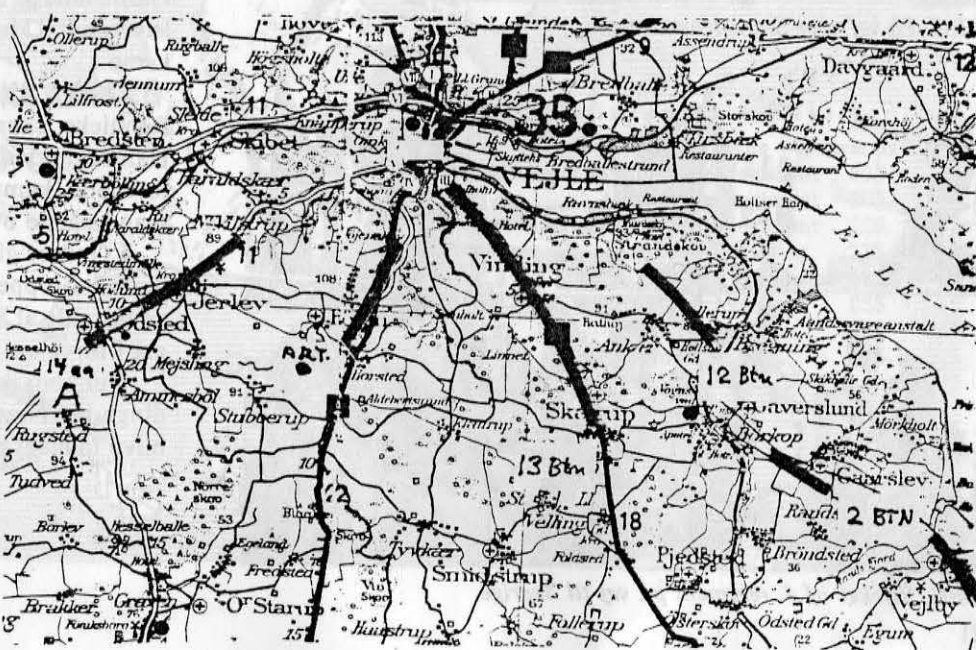
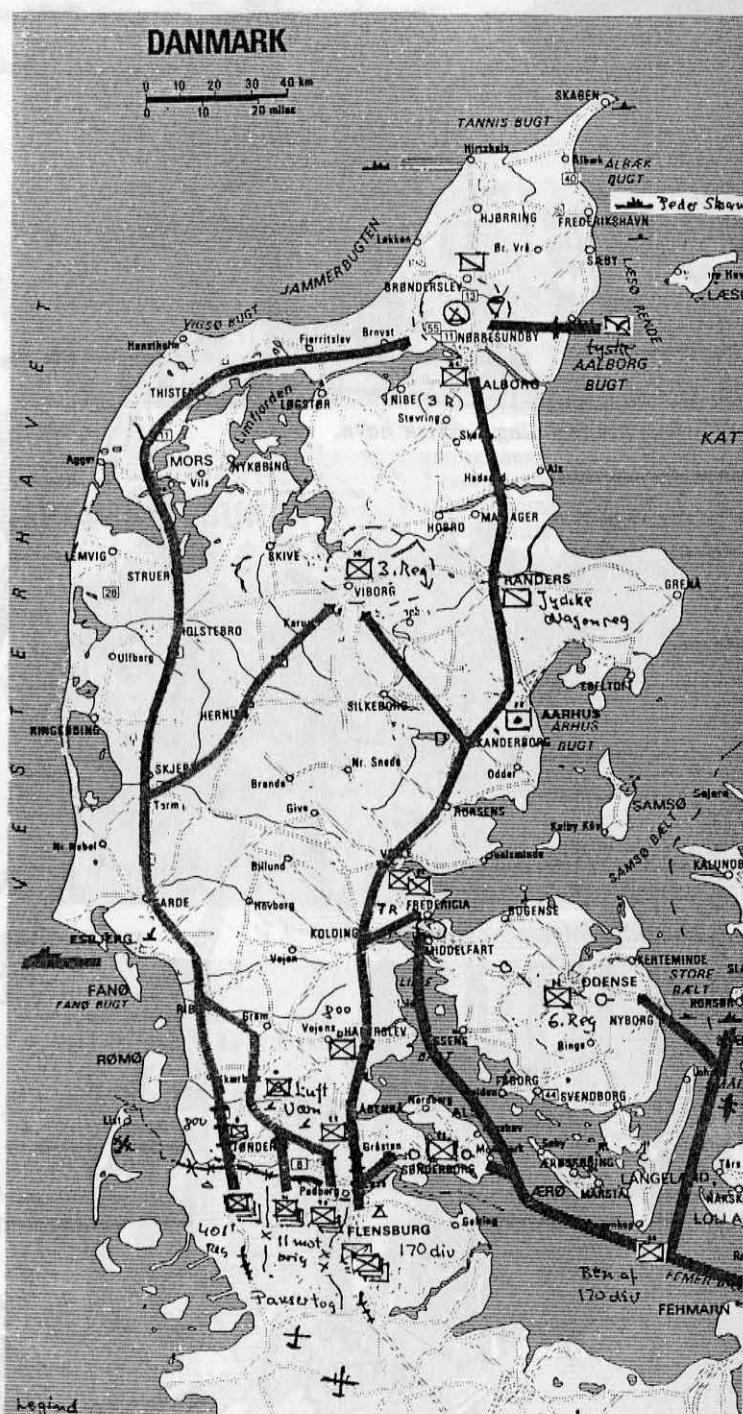
Søgård – 1 afværgekompagni af 2. fodfolkspionerbataljon, 4 kompagnier af 4. bataljon i Odense.

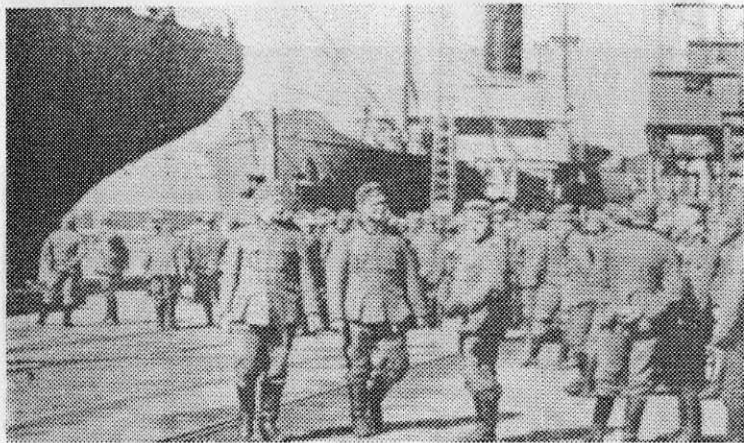
Haderslev – 1 kanonkompagni af 2. regiment, 2 kompagnier af 3. bataljon (3 kompagnier i Sønderborg).

Sønderborg – 3 rekrutkompagnier af 3. bataljon i Haderslev, Fodfolkets sergentskole.

Tønder – 1 kompagni af 1. fodfolkspionerbataljon, kornet-og korporalskolen.

Grænsegarmeriet – 3 distrikter (komp.) (fritaget for kampopgaver), 350 mand.

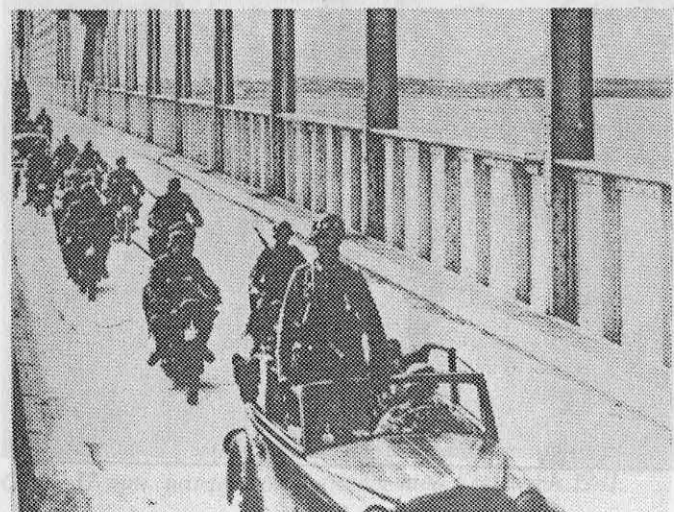




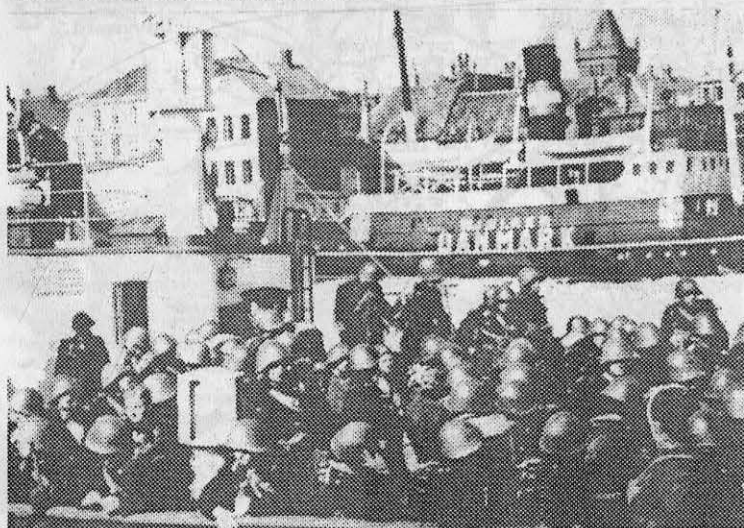
ORG. Tysk landsætning i dansk havn.



ORG. Landsætningsstyrker på march.



ORG. På vej over Storestrømsbroen.



ORG. Styrker af 4. regiment på vej til Sverige.

Begivenhederne på Sjælland

På Sjælland havde Danmark omkring 7.000 mand, halvdelten rekrutter.

En genindkaldt beredskabsstyrke på omkring 2.000 mand var indkvarteret i området ved Køge. I de sjællandske garnisonsbyer var der blandede enheder på bataljonsstyrke, dvs. 3-500 mand. I selve København var der kun omkring 600 mand, i garnisionerne udenfor det dobbelte.

København var omgivet af en ring af landbefæstninger og kystbatterier, men anlæggene var delvis forældet og ubemandet.

Hærens flyvetropper var stationeret i Værløse med 4 eskadriller med omkring 60 ældre fly. Søværnets hovedbase var Holmen ved København. Skibene var i hovedsagen spredt ud over alle danske farvande som led i vort neutralitetsværn.

Tyskerne indsatte deres 198. division mod Sjælland. Et regiment blev landsat i Korsør, et andet i Gedser. Begge skulle de hurtigst muligt støde frem mod København. I tilfælde af et forsvar af byen, skulle de holde sig udenfor bygrænsen og overlade det til bombemaskinerne at gøre byen mør. Angrebet mod Korsør skulle støttes af det gamle slagskib Slesvig Holsten, der allerede havde medvirket ved angrebet mod Polen. Det løb på grund i Storebælt. 1 Reg. var i reserve.

En bataljon på 600 mand blev landsat ved Langelinie i København for at besætte kastellet som en slags brohovede. Enheder herfra kom sidenhen i ildkamp med livgardens vagthold ved Amalienborg. Masnedøfortet ved Storstrømsbroen blev besat af et faldskærmskompagni. Det var ubemandet.

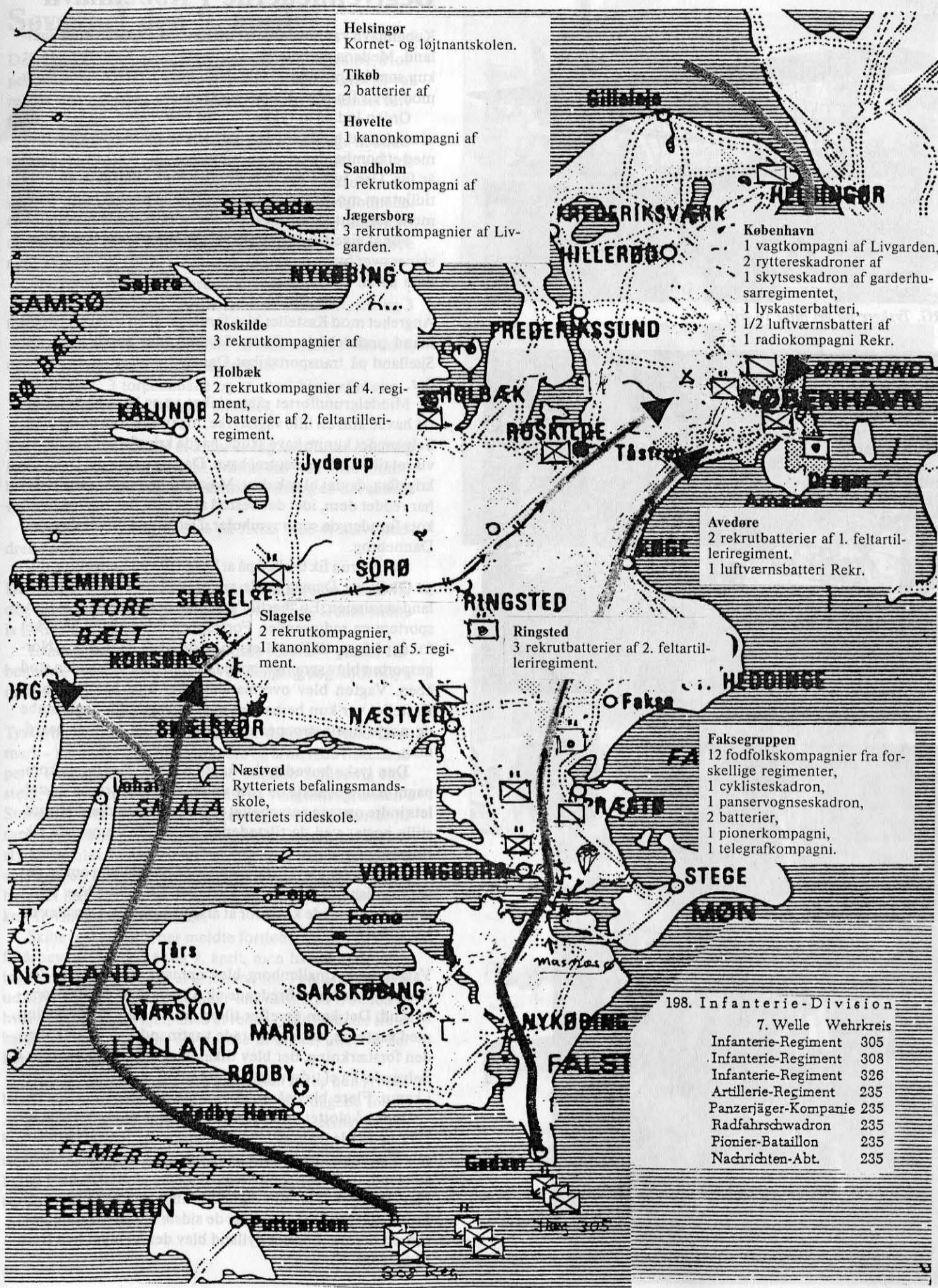
Det tyske angreb forløb i hovedsagen efter planen. På grund af regeringens modstand mod at bringe hær og flåde på krigsfod og tillade troppeforskydninger var alle kystbyerne ubesatte, og tyskerne kunne uhindret gå i land med færger, transportskibe og små marinefartøjer. Egentlige flådestyrker med kampskibe – ud over Slesvig Holsten blev der ikke indsat.

I Korsør gik det 308. regiment i land, og de forreste enheder oprettede straks et brohovede. Et hold på 10 cyklister ilede forud for at besætte bakkerne mellem Korsør og Slagelse for at hindre, at vi fik oprettet en forsvarsstilling der. Garnisionen i Slagelse, 14. bataljon, fik ordre på at blive på kasernen. Udsendte forposter nåede ikke at komme i kamp.

Chefen for styrkerne i Holbæk og Roskilde, Oberst Bennicke, skønnede, at Danmark ville opgive at kæmpe. Han søgte derfor med sine enheder mod Helsingør for at fortsætte kampen sammen med Sverige. Omkring 200 mand nåede over med færgerne.

I Gedser gik tyskernes 305. regiment i land. Også her ilede fortroppen forud for at sikre sig et brohovede på den anden side af Storstrømsbroen. Masnedøfortet var indtaget i forvejen.

Det kom ikke til kamp med de danske tropper fra Vordingborg, Næstved og Køgeområdet, fordi der var ved at blive indgået aftale om våbenstilstand.



Helsingør
Kornet- og løjtnantskolen.

Tikøb
2 batterier af

Høvelte
1 kanonkompagni af

Sandholm
1 rekrutkompagni af

Jægersborg
3 rekrutkompagnier af Liv-
garden.

Roskilde
3 rekrutkompagnier af

Holbæk
2 rekrutkompagnier af 4. regi-
ment,
2 batterier af 2. feltartilleri-
regiment.

Slagelse
2 rekrutkompagnier,
1 kanonkompagnier af 5. regi-
ment.

Næstved
Rytteriets befalingsmands-
skole,
rytteriets rideskole.

Ringsted
3 rekrutbatterier af 2. feltartil-
leriregiment.

København
1 vagtkompagni af Livgarden,
2 rytterskadroner af
1 skytteskadron af gardes-
husarregimentet,
1 lyskasterbatteri,
1/2 luftværnsbatteri af
1 radiokompagni Rekr.

Avedøre
2 rekrutbatterier af 1. feltartil-
leriregiment.
1 luftværnsbatteri Rekr.

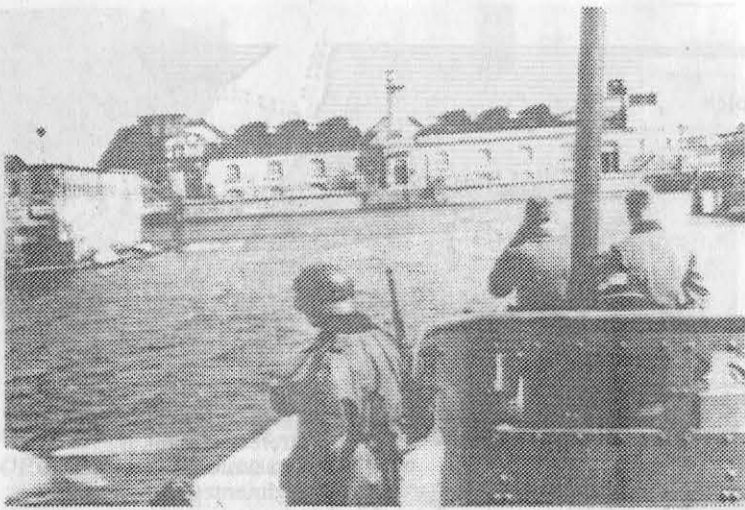
Faksegruppen
12 fodfolkskompagnier fra for-
skellige regimente,
1 cyklisteskadron,
1 panservognsbeskadron,
2 batterier,
1 pionerkompagni,
1 telegrafkompagni.

198. Infanterie-Division

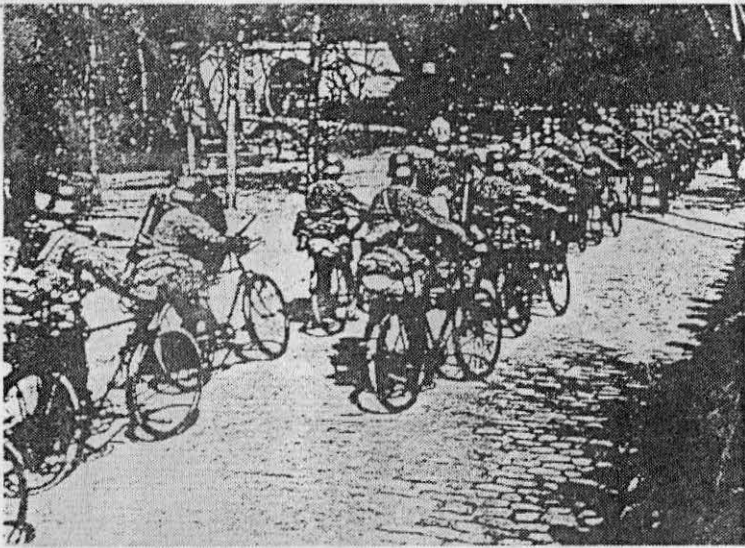
7. Welle Wehrkreis

Infanterie-Regiment	305
Infanterie-Regiment	308
Infanterie-Regiment	326
Artillerie-Regiment	235
Panzerjäger-Kompanie	235
Radfahrerschwadron	235
Pionier-Bataillon	235
Nachrichten-Abt.	235

Begivenhederne i København



ORG. Tyskere på vej mod sø-fort.



ORG. Tyske enhed ved Kastellet.



ORG. Livgarden.

København var hovedmålet for det tyske angreb mod Sjælland. Medens en bataljon skulle sikre sig Kastellet ved et kup som brohovede, skulle de to hovedstyrker støde frem mod byen fra hhv. Korsør og Gedser.

Orden lød på at rykke frem til vestvolden, og i tilfælde af modstand holde sig der, indtil byen var bleven gjort mør med et bombardement fra luften ligesom Warszawa et halvt år før. Den tyske gesandt Renthe-Fink overrakte en note tidligt om morgenen, hvori man truede med et bombardement, såfremt Danmark ikke ville opgive at yde modstand.

For at give truslen eftertryk, kredsede tyske bombeskiner over byen, og ved Kiel holdt et regiment Stuka-bombere parat.

Angrebet mod Kastellet blev foretaget af en bataljon på 600 mand under Major Glein. Styrken blev sendt nord om Sjælland på transportskibet Danzig, ledsaget af en Isbryder.

Middelgrundfortet råbte skibet an og lyste på det. Fortet havde kun en lille vagtstyrke, ingen egentlig besætning. Selvom det kunne have skudt, havde krigsførende lande en vis ret til at anløbe neutral havn. Danzig hejste det tyske søkrigsflag, da det blev belyst. Major Glein mener selv, at det har reddet dem, idet det bestod af et rødt flag med et hvidt kors foruden de sorte symboler. Det kunne forveksles med Dannebrog.

Isbryderen fik besked på at lægge til ved Langelinie ifølge Glein, og Danzig lagde sig bagved og begyndte straks landsætningen. En "bestilt" lastvogn holdt parat for at transportere en radiosender. Fortroppen ilede afsted på cykel for at nå frem til Kastellets to porte og få dem åbnet. Norgesporten blev sprængt, hovedporten ved Esplanaden stod åben. Vagten blev overmandet efter kort håndgemæng. Kastellet var kun bemannet med et vagthold, nogle stabe og nogle hjælpetropper og uden egentlig militær betydning.

Den tyske hovedstyrke fulgte til fods. Det første kompagni skulle besætte de ydre volde, det næste rense Kastellets indre og tage personellet tilfange. Det tredje skulle udstille poster ved de tilstødende gader, og fremsende sikringsled.

Politiet var blevet alarmeret med en melding om, at der var mystiske personer ved Kastellet. En deling blev sendt derud og dannede kæde for at afsøge området. Den blev taget tilfange.

Vagten ved Amalienborg blev opmærksom på tyske forposter for enden af Bredgade og Amaliegade, og afgav nogle skud. Det kom derefter til en omfattende skudveksling med vagterne, det alarmerede vagtmandskab og sidenhen den forstærkning, der blev tilkaldt på livgardens kaserne i Sølvgade. På et tidspunkt har der været omkring 60 gardere i kamp. Flere blev såret.

Inde på slottet holdt Kongen et møde med cheferne for Hær og Flåde og med stats-, udenrigs- og forsvarsministeren. Ved sekstiden enedes man om at gå med til en våbenstilstand og få kampene bragt til ophør de steder, hvor der blev kæmpet. Da alle signalforbindelser var bleven afbrudt, gik der flere timer før de sidste led havde modtaget ordren herom. I Sønderjylland blev der kæmpet helt frem til kl. 8.00.

Søværnet den 9. april

Den danske flåde bestod af to pansrede artilleriskibe, 6 torpedobåde, 6 ubåde og et antal hjælpefartøjer. Skibene var relativ små og delvis af ældre dato og med begrænset luftforsvarsevne.

Flåden var placeret med henblik på at varetage neutralitetsopgaver, dvs. krænkelse af vore farvande ved de krigsførende nationer. Vi skulle også ligesom sikre den ene part, at den anden ikke misbrugte vort territorialområde. Omvendt var problemet, at alle de krigsførende lande havde en vis ret til at gennemsejle vore farvande og anløbe nødhavn.

Styrkerne var iøvrigt fordelt som følger:

Ved Frederikshavn: Artilleriskibet Peder Skram og 3 torpedobåde.

Flådestationen, København: Artilleriskibet Niels Juel, uden mandskab, og 6 undervandsbåde.

Storebælt: 3 torpedobåde og et antal hjælpefartøjer.

Øvrige farvande: Mindre enheder.

Kystdefensionen havde et antal sø- og kystforter omkring København samt et fort på Masnedsø ved Storstrømsbroen. De var i hovedsagen ubemandede, og en del af dem var forældede.

Søværnets flyvetropper lå på Avnø med et halvt hundrede ældre maskiner.

De danske farvande var beskyttet af minefelter, disse var dog delvis ude af drift på grund af isvinteren. Der lå endnu is i visse farvande.

Landets havne var uden egentlig forsvar – på nær København. Toldvæsenet m.fl. havde dengang dog fuldt tilsyn med samtlige havne.

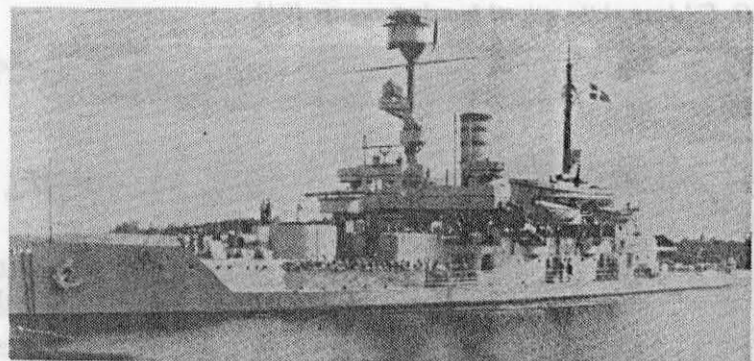
Tyskerne indsatte kun mindre søstridskræfter mod Danmark – herunder især minestrygere og armerede fiskedampere. Undtagelsen var det gamle slagskib Schleswig Holstein, der som nævnt løb på grund på vengeancegrunden i Storebælt. Det skulle have støttet angrebet ved Korsør på samme måde som det blev indsat ud for Danzig. Invasionsstyrkerne blev transporteret med færger, handelsskibe og småfartøjer. Der ville have hersket en vis jævnbyrdighed, hvis det ikke var for det tyske luftvåben, der kun havde få km. flyvning fra deres baser.

Skibe og kyststationer meldte fortløbende om de tyske flådebevægelser den 8. og 9. april, men havde derudover ingen reel mulighed for at gribe ind før Tyskland spillede ud. Det kom til direkte kontakt om natten på Storebælt, hvor et dansk fartøj hjalp med at redde tyske soldater fra et havareret skib, og hvor de prægede et andet, uden at der kom noget ud af det.

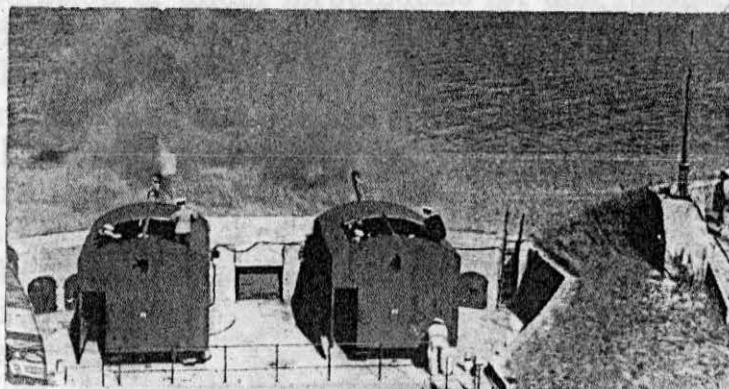
Dele af Søværnet var uden mandskab netop den 9. Man havde rutinemæssigt hjemsendt personel i dagene forud. At genindkalde det ville være et brud på regeringens forbud mod at mobilisere. Det var medvirkende til, at en tysk isbryder og transportskibet Danzig kom uhindret ind til Langeliniekaen, hvor isbryderen forøvrigt var bleven beordret til at lægge til.



ORG. Jager fra Søværnets flyvetropper.

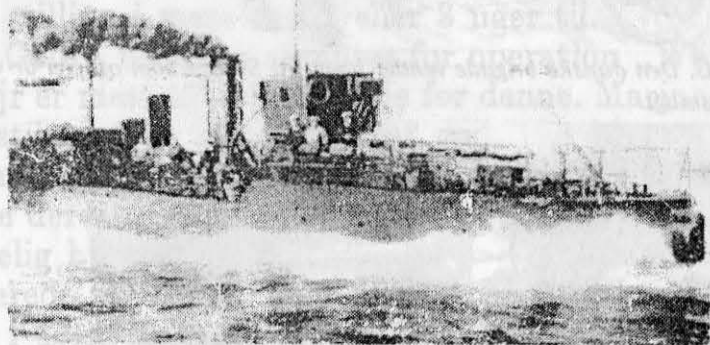


ORG. Artilleriskibet Peder Skram.



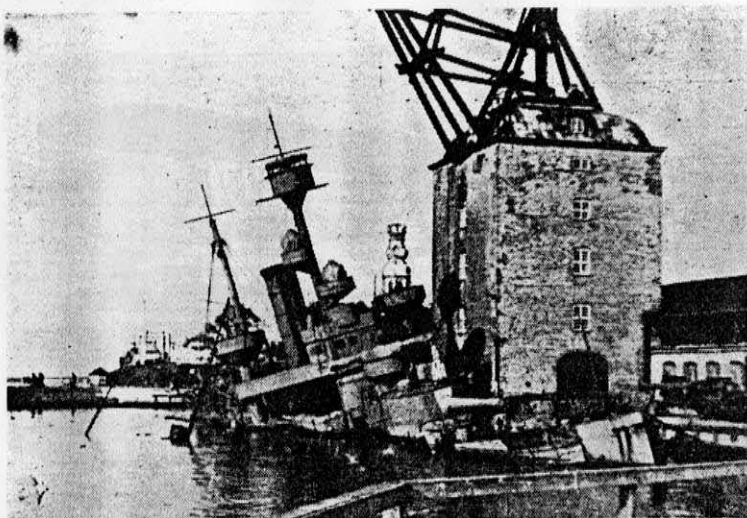
ORG. Dansk mellemsvært kystbatteri.

54

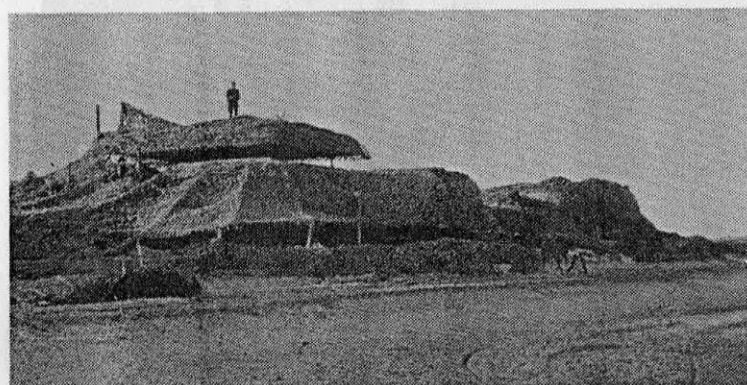


ORG. Dansk torpedobåd.

Afslutning og tiden efter den 9. april



ORG. Flådens skibe gik til bunds i august 1943.



ORG. Danmark blev udbygget til Tysklands sidste bastion.



ORG. Den danske brigade vender hjem fra Sverige som officiel ordensmagt.



ORG. De allierede kom til Tyskland som besættelsesmagt – de blev som NATO-allieret. Verdenskrigen blev til den kolde krig. Hvad bliver det næste?

Klokken 8.00 om morgenen blev de sidste kamphandlinger bragt til afslutning. Landet over var mange styrker dog stadig intakt og under våben helt frem til om middagen. I løbet af dagen var hele landet bleven besat, på nær Bornholm, hvor tyskerne først kom den 10. 14 soldater, 3 gendarmer mistede livet under denne ulige kamp. De tyske tab kendes ikke. 14 panserkøretøjer blev helt eller delvist sat ud af spillet. På grund af våbenstilstanden kunne landet ikke drage den fulde nytte af soldaternes selvsikre og overbevisende indsats, men den har medvirket til, at landet kom gennem besættelsestiden med selvtilliden i behold.

Landet vi i hovedsagen lov til at fungere videre, bortset fra de tyske baser og transportere. En reduceret militærstyrke kunne ligeledes holdes under våben, selvom den blev forvist til øerne. Prisen for denne borgfred var dog en omfattende samarbejdspolitik. Den blev afbrudt af folkestrejken i august '43.

Tyskerne svarede bl.a. med en aktion den 29. august for at opløse Hær og Flåde. For Hærens vedkommende delvis efter voldsomme skudvekslinger, og for Flådens vedkommende ved at den sænkede sine skibe. I september '44 blev også politi og grænsegendarmeri afvæbnet og sendt i koncentrationslejr, sammen med stadig flere civile. Sabotagen tog til, og den danske brigade i Sverige og den hjemlige "ventehær" tog form.

Tyskerne havde efterhånden udbygget Danmark som det tredje riges sidste bastion. Kun en dagsmarch skilte os fra, at krigen havde nået vort land. De første skud i krigens hovedfase faldt ved vor grænse. Som et paradoks havde krigen nær sluttet igen på vor dørtærskel. Hitlers efterfølger, storadmiral Dönitz havde sit hovedkvarter ved Flensborg fjord. Efter Hitlers selvmord i Berlin kapitulerede de tyske styrker i nordtyskland på Lüneborg hede syd for Hamborg, efter et kapløb mellem engelske og russiske styrker.

Den 4. maj fejres som befrielsesdag. Reelt blev vi ikke befriet af store militærstyrker. Danmark måtte selv være med til at lempe over 100.000 tyske soldater ud af landet, herunder tyske lejetropper fra en lang række lande. Det kom til mange skudvekslinger og konfrontationer med specialenheder og mytterister, hvor såvel den danske brigade fra Sverige som folk fra politiet og ventehæren med det kendte blå-hvid-røde armbind blev sat ind.

På Yaltakonferencen i 1943 havde Churchill, Roosevelt og Stalin delt Europa op i interesseområder. Jerntæppet var projekteret. Efter krigen rømmede USA store dele af østtyskland medens Rusland måtte rømme Nordnorge, Finland, Bornholm og det halve Østrig. Jerntæppet blev frontlinien i den kolde krig. Den kolde krig blev holdt i ave af en vis magtbalance. Tøbruddet i øst giver nye muligheder, men også en smuldrende stabilitet, hvor gamle kombinationer opløses og nye opstår. Danmark kan igen komme til at stå i samme situation som i 1940, som en brik i det store spil. I det nye spil mister kernevåbnene deres betydning, des større vægt få de konventionelle våben igen.

Referat af storadmiral Raeders forhandling med rigskansler Adolf Hitler angående operation „Weserübung“.

26. marts 1940.

Afskrift.

Marinens øverstkommanderendes rapport til Føreren den 26. marts 1940, eftermiddag.

Øvrige tilstedeværende: General Keitel,
General Jodl,
Kommandørkaptajn von Puttkammer.

1. Operation „Weserübung“.

En engelsk besættelse af Norge var umiddelbart forestående i henhold til følgende oplysninger, der er tilgaaet marinens overkommando: Ubåde blev koncentreret udfor Skagerak den 13. marts, en radiotelegrafisk meddelelse angav den 14. marts som tidsfristen for beredskab for transportgrupper, et stort antal franske officerer ankom til Bergen den 15. marts. Alt dette er sikre tegn på, at en operation er under forberedelse før den russisk-finske fredstraktat. Fra den 10. marts havde marinen stationeret ubåde udfor de vigtigste støttepunkter for at bekæmpe en britisk operation.

Efter min opfattelse er faren for en britisk landgang i Norge ikke længere akut.

Spørgsmålet om, hvad englænderne vil foretage sig i nord i den nærmeste fremtid, kan besvares derhen, at de vil gøre yderligere forsøg på at forstyrre den tyske handel i neutralt farvand og foranledige episoder, eventuelt med det formål at tilvejebringe et påskud for en aktion mod Norge. Et af formålene har været og er stadig at afskære Tysklands import fra Narvik. Denne vil imidlertid blive afskåret alligevel, i hvert fald i nogen tid, selvom operation „Weserübung“ iværksættes.

Før eller senere vil Tyskland blive stillet overfor nødvendigheden af at gennemføre operation „Weserübung“.

Det er derfor hensigtsmæssigt at foretage dette snarest muligt og senest den 15. april, idet nætterne efter denne dato er for korte; der er nymåne den 7. april.

Flådens operationsmuligheder vil blive for stærkt begrænset, hvis „Weserübung“ udsættes længere. Ubådene kan ikke forblive i stilling i mere end 2 eller 3 uger til.

Vejrforhold, der begunstiger operation „Gelb“, bør ikke afventes for operation „Weserübung“s vedkommende; overskyet, tåget vejr er mest tilfredsstillende for denne. Marinestyrkernes og skibenes almindelige beredskabstilstand er for øjeblikket god.

Med hensyn til muligheden for at komme forbi fæstningerne er nordmændene måske blevet noget fastere i deres ønske om at bevare deres neutralitet, men det er usandsynligt, at de vil beslutte sig til at åbne ild tilstrækkelig hurtigt.

Den britiske flåde er for tiden velforberedt på kamp. Fem af de i Scapa Flow af luftvåbnet angrebne slagskibe er rapporteret i søen, og man regner derfor med, at kun store krydsere er blevet beskadiget.

„U 47“ har udfor Orkneyerne rapporteret 3 slagskibe i stærk fart nordpå.

Føreren tiltrådte, at D-dagen for operation „Weserübung“ fastsættes omkring tidspunktet for nymåne....

Opgaver og spørgsmål

- 1) *Hvordan var krigen forløbet forud for angrebet mod Danmark og Norge?*
- 2) *Fik Danmark varsler forud for angrebet?*
- 3) *Hvordan havde styrkeforholdet været, hvis vi havde indkaldt vore mobiliseringsreserver?*
- 4) *Norge fik støtte fra England og Frankrig. Kunne vi også have forventet hjælp?*
- 5) *Kunne Tyskland trække flere styrker til?*
- 6) *Kunne vi have opretholdt modstanden over flere dage, hvis vi havde sat den fulde styrke ind?*
- 7) *Kunne vi have reddet Norge ved en mere omfattende modstand?*
- 8) *Hvad ville en mere omfattende modstand i Danmark have kostet i ofre?*

Besvarelser og kommentarer

Polen var bleven angrebet og erobret i september 1939. På vestfronten lå de tyske og de fransk/engelske tropper passivt overfor hinanden i en slags våbenstilstand.

Der var gennem nogen tid tilgået varsler fra fremmede diplomater samt oplysninger om, at England forberedte en landgang i Narvik for at komme Finland til hjælp m.m.

Den 8. april var tyske invasionsflåder på vej mod nord og en motoriseret kolonne på 50 km. længde på vej op igennem Slesvig-Holstein.

Der ville have været talmæssig jævnbyrdighed på landjorden. Mod ca. 60 tyske kampvogne stod vore 72 panserværnskanoner 37 mm.

I luften havde Tyskland en klar overlegenhed, men også opgaver fra Alperne til Nordkap.

Til søs havde vi en vis overlegenhed i Østersøen, hvor der kun var få tyske krigsskibe, bortset fra et gammelt slagskib, der løb på grund i Storebælt.

Churchill havde i en tale forud afvist muligheden herfor. Danmark lå vel for tæt på de tyske luft- og flådebaser. Iøvrigt slog hjælpen ikke til i Norge, og heller ikke i Grækenland.

Tyskland var ved at forberede et hovedangreb mod Frankrig den 10. maj. Man havde næsten blottet østfronten for at få tropper nok. Der var dog indtil 2 divisioner i reserve primært beregnet på Norge. Da tyskerne var rykket op igennem Jylland, var der kun 15 mand tilbage ved hvert grænseovergangssted til at beskytte grænsen mod nord. Hertil kom der nogle 100 mand til andre sikringsopgaver.

Tyskerne regnede selv med, at erobringen af Danmark kunne tage flere dage. Sjælland kunne måske have været forsvaret, idet tyskerne ville føre angrebsstyrken ind over Jylland og Korsør, hvis man havde vanskeligheder med de direkte angreb på Gedser og Korsør. De kom jo med færger og handelsskibe, ikke med landgangsfartøjer.

Norge fik dødsstødet allerede den 9. april om morgenen, da Tyskland fik besat alle mobiliseringsdepoter og større byer. I anden omgang kunne tyskerne dog have fået vanskeligheder med at vinde den fulde kontrol.

Afgørende var, at udsigten til en beslutsom modstand i begge lande ville have reduceret udsigten til en heldig gennemførelse af dette hasaderede foretagende og dermed afskrækket Tyskland fra at gå igang med det.

Norge mistede 20.000 ved bombeangreb og kampe.

Støtte og bidragsydere

Hæfter om den 9. april er udgivet direkte støtte fra Statsministeriets 9. april-bevilling.

Arbejdsgruppen 9. April har derudover modtaget økonomisk og praktisk støtte fra en lang række private og offentlige organer, herunder:

1. REG Soldaterforening
Luftmeldekorpsset Aarhus, indsamling
HJV-veteraner, Tønder
Y-men, Tønder
Hjemmeværnet i Sønderborg, indsamling
Forsvaret og Hjemmeværnet
Civilforsvaret
Tøjhusmuseet
Frihedsmuseet
Frølev Museum
Sønderborg Slot
Koldinghus Museum
Bangsbomuseet
Videoværkstedet, Haderslev
Tønder Tekniske Skole
Sønderjydske Nimbusfolk
Falcks Redningskorps
Sydbank, Sønderborg
Carlsbergs Mindelegat
Dansk Industrisyndikat DISA
Det Østasiatiske Kompagnis almennyttige fond

Sønderjyllands Amt
Tønder Kommune
Haderslev Kommune
Åbenrå Kommune
Lundtofte Kommune
Bredebro Kommune
Kulturministeriet
Kreditforeningen Danmark
Jyllands Kreditforening
Sparekassen Sønderjylland
Sparekassen Syddjylland
Foreningen Regnbuen, Tønder
Parolefonden, Slesvigske Fodregiment
Toldtjenestemandsforbundet
Brødrene Hartmanns Fond
Tønderhus-fonden
Grænseforeningen
A.P. Møllers Fond, 1988
Fonden til Fædrelandets vel
Tønderhusfonden, 1988

Arbejdsgruppen takker herved for de overraskende mange og store bidrag. Vor overraskelse gælder dog også en del af de afslag, vi har modtaget.

Arbejdsgruppen takker for beretninger og bidrag til indholdet.

Der er anvendt fotos af:

Th. Christensen, Åbenrå

Svend Thye Christensen, Haderslev

Ludvig Münchow, Åbenrå

- samt en række ukendte fotografer.

NB: Enkelte fotos er rekonstruktioner taget i forbindelse med filmoptagelser. De er mærket: REK.

Bøger om den 9. april

Carsten Petersen: *Lufikrigen over Danmark*, bd. 1. Bollerup boghandels Forlag, Ringkøbing.

Kay S. Nielsen: *Soldaten den 9. april 1940, uniformer og udrustning*. Wøldikes Forlag for Tøjhusmuseet.

Arne Stevns: *Soldaterbreve*.

